UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Majetkové vztahy mezi manžely
srovnání české a rakouské právní úpravy

Diplomová práce

Magdaléna Maturová

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Josef Salač, Ph. D.

Praha, srpen 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze 24.8.2009

Magdalena Malinová

Jméno Příjmení

Poděkování

Děkuji panu Doc. JUDr. Josefu Salačovi, Ph. D., vedoucímu mé diplomové práce, za pomoc a podporu při zpracování.

A dále děkuji panu JUDr. M. Foulatovi za cenné postřehy a jeho práci.

V Praze 24.8.2009

Magdalena Matuszová

Jméno Příjmení

Obsah

Obsah 0
1. Úvod 1
2. Stručný nástin historického vývoje 2
2.1 Rakousko-Uhersko 2
2.2. Počátky samostatného československého státu 5
2.3. Právnická dvouletka 6
2.4. Občanský zákoník z roku 1964 8
2.5. K možné budoucí právní úpravě 9
3. Majetkové vztahy mezi manžely podle platné české právní úpravy 11
3.1. Manželské majetkové právo 11
4. Základní pojmy 13
4.1. Společné jmění manželů 13
4.1.1. Vznik SJM 14
4.1.2. Předmět společného jmění manželů 14
4.1.2.1. Aktiva (majetek) 15
4.1.2.2. Pasiva (závazky) 17
4.1.3. Správa 20
4.1.4. Zánik 23
4.1.5. Vypořádání 25
4.1.5.1. Pojem 25
4.1.5.2. Zásady 26
4.1.5.3. Jednotlivé způsoby vypořádání 28
4.1.5.3.1. Dohoda manželů 28
4.1.5.3.2. Vypořádání soudním rozhodnutím 30

4.1.5.3.3. Zákonná domněnka podle § 150 odst. 4 33

4.2. Výlučný majetek 34

4.2.1. Předmět 35

4.2.2. Správa 38

4.3. Modifikace společného jmění 39

4.3.1. Pojem 39

4.3.2. Využívání možnosti upravit manželský majetkový režim odchylně od zákona 42

4.3.3. Ochrana třetích osob 43

5. Majetkové vztahy mezi manžely v rakouském právu 47

5.1. Obecně 47

5.2. Zásada oddělených majetků a její prolamování 48

5.2.1. Vypořádání manželského užitného majetku a manželských úspor v případě zániku manželství podle § 81 a násl. EheG 51

5.3. Manželské smlouvy 54

6. Závěr 57

Seznam zkratek 59

Seznam použité literatury 59

Zusammenfassung 62

Název diplomové práce v anglickém jazyce a seznam klíčových slov a jejich překlad do anglického jazyka pro účely databáze archivovaných prací . 64

1. Úvod

Tématem této diplomové práce jsou majetkové vztahy mezi manžely, přičemž jsem se zaměřila na porovnání jejich základních institutů v české a rakouské právní úpravě. I když se jedná o práci komparativní, soustředila jsem se více na úpravu českou s tím, že rakouské právo mělo posloužit jako zajímavý a odlišný model, jehož prozkoumání může pomoci pochopit i současné legislativní tendence českého práva.

Zatímco české manželské majetkové právo spočívá na zásadě společného jmění v zákonem určeném rozsahu, rakouské právo lpí na principu oddělených majetků. Obě dvě úpravy však připouštějí smluvní modifikaci těchto režimů. Vzhledem k tomu, že české občanské právo bylo s rakouským právem úzce provázané a vlastně z něj i vyšlo, je podivuhodné, jak moc se v moderních dějinách změnil jeho přístup k něčemu tak základnímu, jako majetkové poměry v manželství. V této práci bych se tedy ráda pokusila vystihnout základní rysy těchto režimů. Téma manželských majetkových vztahů je však nesmírně široké a prolíná se mnohými oblastmi práva, proto je vzhledem k rozsahu této práce nemožné zabývat se všemi jeho aspekty, i když mnohé z nich jsou pro běžný život velice důležité a prostor by si zasloužily.

Tato práce je rozčleněna na šest kapitol. Historický vývoj je stručně zachycen v kapitole druhé, kapitola třetí a čtvrtá je věnována základním rysům majetkových vztahů v českém právu a kapitola pátá se snaží přiblížit stěžejní instituty rakouského manželského majetkového práva. Právě v posledně zmíněné kapitole jsem byla nucena ponechat některé pojmy v německém znění, nepřeložené. Doslovný překlad těchto výrazů by totiž mohl být zavádějící, protože česká a rakouská terminologie se co do významu úplně nepřekrývají a některé pojmy nemají v druhém právním řádu odpovídající ekvivalent. Tuto překážku jsem se snažila odstranit stručným vysvětlením, co ten který pojem znamená.

2. Stručný nástin historického vývoje

Ač měly český a rakouský právní řád v moderních dějinách poměrně dlouhý společný vývoj, ve věcech manželských majetkových vztahů se české právo postupně odchýlilo a zásadně změnilo. Zatímco úprava těchto vztahů zůstala v Rakousku téměř stejná, na území dnešní České republiky doznala citelných změn – od principu oddělených majetků až ke společnému jmění manželů ze zákona. Podívejme se tedy ve stručnosti na základní milníky vývoje této problematiky.

2.1 Rakousko-Uhersko

Od roku 1811 platil na našem území Všeobecný občanský zákoník (dále též jen „ABGB“ nebo „o.z.o.“), který zahrnoval nejen úpravu manželství jako takového, ale i majetkových poměrů s ním spojených. Úprava těchto záležitostí byla soustředěna zejména do hlavy druhé a dvacáté osmé pojednávající o manželských smlouvách.

Stojí za povšimnutí, že část zákoníku věnovaná majetkovým vztahům mezi manžely zůstala až do dnešních dnů téměř nepozměněna. Podívejme ale se nejprve, jak o.z.o. nahlížel na manželství. Podle ustanovení § 44 o.z.o. se rodinné poměry zakládají smlouvou manželskou. Tou se v tomto případě však rozumí smlouva jiného charakteru, než jakým je věnována právě hlava dvacátá osmá. Ve smlouvě manželské prohlašují dvě osoby různého pohlaví zákonitým způsobem svou vůli, žíti v nerozlučitelném společenství, ploditi děti, je vychovávati a navzájem si pomáhati. [1] Ke vztahům mezi manžely uvádí ustanovení § 91 o.z.o., že muž je hlavou rodiny. V této vlastnosti náleží mu především právo řídit domácnost, jest však také povinen obstarati své manželce slušnou výživu podle svého majetku a ve všech případech ji zatsupovati.[2]

Jak naznačuje předchozí text, měla žena v manželství podřízené postavení, přímo ze zákona pro ni například nevyplývala rodičovská moc tak, jako tomu bylo u muže. Nemělo-li dítě otce, muselo mít poručníka, a to i tehdy, když mělo matku. Poručnicí žena až do novely z roku 1915 být nemohla. Manželčino nerovnoprávné postavení se promítlo i do majetkových vztahů v manželství. V určitých případech se uplatňovala tzv. muciánská presumpce, což byla domněnka vlastnictví v případě

[1] Rouček, F., Sedláček, J., a kruh spolupracovníků, Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Reprint vydání z let 1935 – 1937, Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1998, s 366

[2] Rouček, F., Sedláček, J., a kruh spolupracovníků, Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Reprint vydání z let 1935 – 1937, Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1998, s. 462.

nejistoty, zda věc náleží muži či ženě.

Co se týká samotných majetkových vztahů mezi manžely, v zásadě platil princip oddělených majetků. To bylo vyjádřeno v § 1233 o.z.o., který stanovil, že manželský svazek sám nezakládá ještě majetkové společenství. Uzavřením sňatku tedy mezi manžely nevzniká ex lege majetkové společenství. Každý z manželů měl svůj vlastní majetek a nabýval věci výlučně pro sebe. V pochybnostech platilo, že věc patří muži, pokud žena neprokázala, že věci nabyla sama. Toto platilo vlastně podle ustanovení § 1237 obecného zákoníku občanského z roku 1811 až do 31. 12. 1949.[3]

Manželům však byla dána možnost takové společenství založit, a to zvláštní smlouvou, jejíž forma a obsah se posuzovaly podle §§ 1177 a 1178 hlavy dvacáté sedmé, což jsou ustanovení, kterými se obecně řídí smlouvy o společenství statků.

V případě společenství statků šlo o formu dobrovolného sdružení, společenskou smlouvu. Smlouva tato může být podle o.z.o. relevantní také proti třetím osobám a tato relevance nazývá se v občanském zákoníku „morální osoba“. Tato morální osoba znamená kolektivnost práv a závazků a znamená dále, že členové společnosti vystupují jako jedna strana. Je velkou vadou, že v zákoně není přesně stanoveno, kdy společenská smlouva má býti relevantní jen mezi společníky, a kdy tato smlouva má býti relevantní také proti třetím osobám. [4]

Pro rozsah statků spadajících do tohoto společenství platilo, že pokud se toto společenství mělo podle smlouvy vztahovat na veškerý majetek, pak do tohoto společenství statků patřilo veškeré jmění, které mají společníci v době uzavření smlouvy (tzv. nynější jmění). Pokud se společenství mělo vztahovat na veškeré i budoucí jmění, zahrnovalo společenství statků jak jmění nynější, tak i jmění budoucí, kterým se rozumělo jmění nabyté, s výjimkou jmění zděděného. Autor dobového komentáře se domnívá, že do tohoto společenství tedy patrně nespadá ani to, co některý ze společníků, tedy manželů, nabyl po uzavření smlouvy darem. Z budoucího jmění tedy bylo do společenství darů zahrnuto jenom jmění vydělané. Manželům zde však byla ponechána smluvní svoboda, aby si rozsah společenství statků vyhradili jinak.

Majetkové společenství tedy zahrnovalo jen majetek ve smlouvě vymezený. Takto specifikovaný majetek se spravoval způsobem sjednaným ve smlouvě nebo podle obecných ustanovení. Nejednalo se o podílové spoluvlastnictví. Za dluhy ze

[3] Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vydání. Praha: Linde, 2009, s. 15.

[4] Rouček, F., Sedláček, J., a kruh spolupracovníků, Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Reprint vydání z let 1935 – 1937, Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1998, s. 383.

společenství statků odpovídali manželé solidárně. Formou výhrad bylo možné určité věci ze společenství vyloučit. Po zániku manželství docházelo opět k rozdělení majetku tvořícího společenství. Co se týká formy smlouvy, tak pro ty z nich, které se týkaly buď jen jmění nynějšího nebo pouze jmění budoucího, stanovil zákon pod sankcí neplatnosti povinnost řádně sepsat a poznamenat majetek vnesený do společenství každým ze smluvních partnerů.

Nejčastěji se společenství statků mezi manžely zakládalo pro případ smrti. Účinky této smlouvy nastávaly až smrtí některého z manželů. Tato smlouva podle ustanovení § 1234 o.z.o. dávala manželovi právo na polovinu toho, co tu bude ještě po smrti druhého manžela ze statků daných navzájem do společenství.[5] Podle dobového komentáře se takováto smlouva nepovažuje za dědickou dohodu a její podstata spočívá v tom, že pozůstalý manžel má nárok na polovinu majetku z takto založeného společenství bez ohledu na to, kterému z obou manželů předtím tento majetek náležel.

Pokud se majetkové společenství vztahovalo na veškeré jmění, bylo podle ustanovení § 1235 o.z.o. nutné odečíst před rozdělením veškeré dluhy. Pokud se však majetkové společenství vztahovalo pouze buď jen na přítomné, nebo jen na budoucí statky, odečítaly se od něj jen ty dluhy, jichž bylo užito ku prospěchu společného statku.

Zvláštní úpravu si pro tyto případy zasloužil nemovitý majetek, a to v § 1236 o.z.o. Jestliže měl některý z manželů nemovitý majetek a do pozemkových knih se zapsalo společenství statků druhého manžela, vzniklo tím věcné právo na polovici podstaty a druhý manžel (vlastník) nemohl pořídit závětí o této polovici. Na užitky za trvání manželství však vkladem do pozemkových knih mu nárok nevznikl. Po manželově smrti (tj. po smrti vlastníka) nabyl oprávněný ze společenství statků ihned vlastnictví k onomu podílu, zajištěnému vkladem, nesmělo to však být na újmu těch věřitelů, kteří měli své právo na podílu zapsáno ještě před vkladem práva ze společenství statků.[6]

Zásada oddělených majetků umožňovala převádět vlastnictví mezi manžely. Třetí osoby byly vůči takovýmto majetkovým přesunům chráněny pomocí odpůrčího práva a knihovního zákona.

Co se týká správy majetku, který se v manželství nacházel, platila právní

[5] Rouček, F., Sedláček, J., a kruh spolupracovníků, Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Reprint vydání z let 1935 – 1937, Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1998, s. 518.

[6] Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vydání. Praha: Linde, 2009, s. 20.

domněnka, že pokud manželka neodporovala, svěřila manželovi jako svému zákonnému zástupci správu svého vlastního jmění. Tato domněnka se netýkala nemovitostí, protože pro ty se vyžadoval vklad vlastnictví, ani toho, co bylo nabyto mimo manželství (dědictví), ani věcí určených k osobní potřebě manželky. Při této správě nemusel manžel účtovat brané užitky, pokud nebylo ujednáno něco jiného. Spíše se podle další domněnky mělo za to, že vyúčtování bylo provedeno až do dne, kdy podle dané zákonné možnosti byla správa zrušena. Manželovi totiž mohla být v naléhavých případech odňata správa jmění manželky. Také manžel měl možnost učinit přítrž nepořádnému hospodaření manželky a dát ji prohlásit za marnotratnici.[7]

Dalším základním institutem manželského majetkového práva bylo věno. Podle §1218 o.z.o. jím bylo jmění, které manželka, nevěsta nebo v jejím zájmu jiná osoba dávala nebo přislibovala muži k ulehčení nákladu na manželské společenství. Čím vším mohlo být věno představováno, vymezoval § 1227 jako všechno, co se dalo zcizit nebo užívat. Za trvání manželství, popřípadě manželského společenství, užívání věna a jeho přírůstků náleželo muži. Šlo o používání, nikoli o vlastnictví, až na ten případ, kdy šlo o hotové peníze, postoupené pohledávky nebo zuživatelné věci, kdy muži náleželo i vlastnictví. Věno nebylo považováno za dar, mělo být fondem ulehčujícím manželovi plnit jeho manželské povinnosti.

Jiným institutem bylo obvěnění. Tím se rozuměly majetkové hodnoty, které dostala manželka od manžela či třetí osoby k rozmnožení věna. Užívání obvěnění náleželo během manželství manželovi, nikoli manželce. Na druhou stranu však obvěnění v případě smrti manžela připadlo bez dalšího do vlastnictví manželce. Tím se však způsoby příspěvků do manželství nevyčerpávají, zákoník znal ještě například tzv. apanáž nebo jitřní dar.

2.2. Počátky samostatného československého státu

Po vzniku samostatného československého státu byly recepční normou č.11/1918 převzaty prozatímně všechny dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení tak, aby byla zachována souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, jak stanovil sám zákon. Jak to Alois Rašín výstižně shrnul: „ Základním tímto zákonem mělo být zamezeno, aby nenastal bezprávní stav a aby se 29. října pracovalo dále, jako

[7] Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vydání. Praha: Linde, 2009, s. 19.

by revoluce vůbec nebylo.“[8] V rámci této recepce byl převzat v zájmu zachování právní kontinuity i Všeobecný občanský zákoník, který platil jako Československý obecný zákoník občanský. Pro upřesnění nutno dodat, že tento zákoník byl recipován jen pro Čechy, Moravu a část Slezska, na Slovensku však platilo zvykové uherské právo, což byl pozůstatek právního dualismu Rakouska-Uherska. Pro 20. a 30. léta byla příznačná snaha o rekodifikaci občanského práva, nicméně dovést rekodifikační úsilí do podoby platného zákona se nepodařilo až do let padesátých.

2.3. Právnická dvouletka

Všeobecný občanský zákoník platil až do roku 1950, kdy byl během tzv. právnické dvouletky, která byla jedním z výsledků společenských změn po únoru 1948, nahrazen občanským zákoníkem č. 141/1950. Co se týká manželství, s ním spojených majetkových vztahů, a rodinného práva vůbec, důležitým mezníkem je zákon č. 265/1949, o právu rodinném. Tímto zákonem bylo vyňato rodinné právo z působnosti občanského zákoníku a některé jeho instituty byly oproti původnímu stavu dost odlišně upraveny. Velkou pozornost věnoval tento zákon úpravě majetkových poměrů mezi manžely, která byla soustředěna do ustanovení §§ 22 až 29. Důraz se kladl na rovné postavení muže a ženy a zároveň na hospodářské utužení jejich svazku.

Zásadní změnou bylo zavedení zákonného společenství majetkového (dále též jen „ZSM“), které se skládalo ze získaných majetků obou manželů. Získaným majetkem pak bylo jmění, jehož nabude kterýkoli z manželů v době trvání manželství - vyjma to, čeho nabude dědictvím nebo darem, a to, co slouží jeho osobním potřebám nebo výkonu jeho povolání. K problematice získání majetku uvádělo rozhodnutí, uveřejněné pod č. 19/1960 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů, že záměna jednoho majetku samostatného, patřícího jednomu z manželů, za jiný majetek, je jen záměna hospodářské povahy a nikoli rozmnožení majetku. Nemá proto za následek vznik majetkového společenství u takového majetku. Byla-li však taková věc získána zčásti z majetku získaného a zčásti z majetku samostatného, došlo ke společenství.[9]

Podle důvodové zprávy k tomuto zákonu kodex rodinného práva vychází ze zásady, že na nabytí majetku po čas trvání manželství mají zpravidla zásluhu oba manželé, a to i tehdy, když pouze jeden z nich je výdělečně činný, kdežto druhý ani samostatnou výdělečnou činnost nevyvíjel, ani se výdělečné činnosti druhého přímo

[8] http://www.hlubocky.info/clanky/pravo/vznik-prvni-ceskoslovenske-republiky-a-pravo

[9] Bičovský, J., Holub, M., Pokorný, M., Společné jmění manželů. 2. vydání. Praha: Linde, 2009, s.25.

neúčastnil a zabýval se jen péčí o domácnost nebo výchovu dětí. Je tu zdůrazňována zásada, že i když tu není aktivní spoluúčasti druhého manžela na získání majetku, přece jen péče o domácnost, po případě o výchovu dětí, které se výlučně věnoval druhý manžel, vytvořila pro výdělečně činného manžela vhodné předpoklady k získání majetku, neboť s něho sňala břemena, spojená s péčí o domácnost. že na nabytí majetku za trvání manželství mají zpravidla zásluhu oba manželé.[10] Ze jmění náležejícího do ZSM se mohl uspokojit také věřitel jen jednoho z manželů.

Obvyklou správu jmění v ZSM mohl vykonávat každý z manželů sám, ve věcech přesahujících rámec obvyklé správy k tomu potřeboval souhlasu manžela druhého. Co se týká ukončení tohoto majetkového společenství, tak za trvání manželství zaniklo ZSM ze zákona v případě, kdy byl kterýkoli z manželů zbaven svéprávnosti. Dále mohl i za trvání manželství na žádost kteréhokoli z manželů ze závažných příčin ZSM zrušit soud. Závažnou příčinou mohla být např. marnotratnost nebo zahálčivý život druhého z manželů.

Pokud ZSM zaniklo, platilo o jmění, které do něj náleželo, přiměřeně ustanovení o spoluvlastnictví. Podíly manželů si byly rovny. Zásada rovnosti podílů mohla být prolomena v případě zániku ZSM rozvodem. Manželu, který byl rozvodem vinen a zároveň se vůbec nepřičinil o nabytí jmění v ZSM, mohl být jeho podíl na žádost nevinného manžela odňat. Pokud se o nabytí tohoto jmění zasloužil jen nepatrně, byl mu podíl snížen. V případě, že byli rozvodem vinni oba, upravil soud na žádost kteréhokoli z manželů podíly tak, aby odpovídaly jejich přičinění o nabytí společného jmění. Soud při vyměřování podílů zohledňoval také to, že se některý z manželů osobně věnoval péči o děti a společnou domácnost. Obdobně jako při rozvodu se postupovalo, pokud bylo manželství prohlášeno za neplatné a nebylo-li jedním z manželů uzavřeno v dobré víře.

Tento zákon také manželům umožňoval vymezit si společné jmění jinak než je tomu v zákonném ZSM a to formou soudního, později pak notářského zápisu. Dále bylo možné ZSM vyhradit až ke dni zániku manželství. Co se týká správy společného jmění, i tu si mohli manželé dohodnout odlišně od zákona. K platnosti takových smluv se vyžadoval soudní zápis. Ač bylo zavedení ZSM do rodinného práva velice průlomovým počinem, nešlo o zas až tak nový institut. Autoři Komentáře k zákonu o právu rodinném z roku 1954 poukazovali na to, že se jedná o obdobu tzv. koakvizice. Ta měla své kořeny ve slovenském obyčejovém právu a jednalo se v podstatě o majetkové

[10] http://www.psp.cz/archiv2/1948ns/stenprot/037schuz/s037002.htm

společenství jen na případ zániku manželství a rozvodu a neměla žádných právních účinků za trvání manželství.

2.4. Občanský zákoník z roku 1964

V roce 1964 byla právní úprava majetkových vztahů mezi manžely vydělena z práva rodinného a přenesena do občanského zákoníku. Občanský zákoník zavedl s účinností od 1. 4. 1964 institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů.

Pojmovým znakem bezpodílovosti se osobní spoluvlastnictví manželů podstatně a typicky odlišuje od osobního spoluvlastnictví podílového. U spoluvlastnictví podílového vyjadřuje podíl míru účasti spoluvlastníka na společné věci, zatímco u spoluvlastnictví bezpodílového není míra této účasti vůbec vyjádřena, a to ani podílem, ani jiným vnějším způsobem. Spoluvlastníky jsou manželé žijící v rodinném spotřebním společenství, u nichž takové vymezení účasti na společné věci není na místě[11].

Předmět bezpodílového spoluvlastnictví manželů byl vymezen v zákoně jako vše, co mohlo být předmětem osobního vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem. Další výjimku tvořily věci, které svou povahou a užíváním sloužily osobní potřebě nebo výkonu povolání jednoho z manželů. Šlo tedy o další formu spoluvlastnictví, jehož předmětem byly pouze věci, nikoli práva majetková a závazky. Pokud však za trvání manželství pohledávky a dluhy vznikly, bylo třeba je vypořádat analogicky podle ustanovení §§ 149 a 150.[12] V letech 1964 až 1982 se dovozovalo, že se právo na vypořádání BSM nepromlčuje.

Úpravy majetkových vztahů mezi manžely se dotkla novela provedená zákonem 131/1982 Sb., kterou byl do občanského zákoníku zaveden institut relativní neplatnosti, a dále domněnka vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví.

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů bylo zákonem č. 91/1998 Sb. nahrazeno společným jměním manželů, o kterém bude pojednáno podrobněji v kapitole druhé.

---

[11] Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2., rozšířené vydání, Praha: Aspi, a.s., 2007, s. 42

[12] Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2., rozšířené vydání, Praha: Aspi, a.s., 2007, s. 43.

2.5. K možné budoucí právní úpravě

V současné době je projednáván návrh nového občanského zákoníku, který se netají inspirací historickými tradicemi vycházejícími z ABGB. Určité změny se promítnou i do manželského majetkového práva, které se bude však i nadále projevovat v několika režimech. Majetkové vztahy mezi manžely jsou regulovány ustanoveními §§ 590 až 632.

Základem je zákonný režim, který je představován společným jměním manželů. Místo něj se však může uplatnit i smluvený režim, či režim založený soudním rozhodnutím. Návrh nového občanského zákoníku vymezuje zákonný rozsah společného jmění sice na základě stejných zásad, jak tomu bylo doposud, ale o něco pečlivěji a podrobněji než současný zákon. Do společného jmění je zde například výslovně zahrnuto to, co jeden z manželů nabyl jako náhradu za poškození, ztrátu, nebo zničení svého výhradního majetku. Oproti současné právní úpravě je zde výslovně řešena například problematika mzdy.

Co se týká správy společného jmění, návrh vychází z předchozí úpravy s tím, že ji více zpřesňuje. Například se zde výslovně uvádí, co je třeba považovat za správu jmění, kterou může vykonávat jeden z manželů pouze se souhlasem druhého z nich.

Novinkou v této oblasti je dále ustanovení, které výslovně zakládá oprávnění manžela obrátit se v určitých případech na soud, aby rozhodl, jakým způsobem bude společné jmění spravováno.

Je zde také prohloubena úprava vztahů souvisejících s užitím majetku ze společného jmění k podnikání. Zatímco ze současné dikce zákona lze dovodit, že je třeba udělit podnikajícímu manželovi souhlas s použitím tohoto majetku k podnikání „paušálně“ při prvním použití jakéhokoli majetku v SJM, nový občanský zákoník u tohoto postupu setrvává, ale omezuje ho jen na majetek přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že z režimu udělování souhlasu vyjímá majetek bagatelní hodnoty, protože je třeba činit rozdíl v tom, zda si někdo chce k podnikání koupit jen balíček jehel a nití či založit krejčovský salon.

Návrh nového občanského zákoníku nadále počítá s možností modifikace, zejména rozsahu, obsahu, doby vzniku režimu společného jmění v rozsahu stanoveném zákonem nebo jiném.

Velkou novinkou je zavedení možnosti oddělených majetků. Předpis dále podrobněji vymezuje obsah takové smlouvy a je zde nově zakotveno, že tato smlouva nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu. Návrh

odstranil interpretační nejasnosti panující ohledně možného zúžení společného jmění tak, že výslovně stanoví nemožnost smlouvou vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení domácnosti.

Dále je zde posílena ochrana třetích osob, zejména tím, že se zavádí veřejný seznam smluv tohoto druhu. Návrh se snaží odstranit současné nejasnosti ohledně účinnosti modifikujících smluv tím, že týká-li se smlouva manželů o manželském majetkovém režimu již existující věci zapsané do veřejného seznamu, nabývá smlouva v této části účinky vůči třetím osobám zápisem do tohoto seznamu, ledaže tento zákon stanoví jinak.

Vedle úpravy společného jmění smlouvou lze však zasáhnout do manželského majetkového režimu i rozhodnutím soudu, tak jako tomu bylo doposud, tedy na návrh manžela. Návrh nového občanského zákoníku však vtělil přímo do znění zákona příkladmý výčet závažných důvodů, pro které soud návrhu vyhoví. Dikce návrhu zákoníku budí dojem, že jsou- li v konkrétném případě dány ony závažné důvody, soud je postaven do role pouhého schvalovacího orgánu (arg. Soud zruší společné jmění nebo zúží jeho stávající rozsah na návrh manžela, jsou-li pro to závažné důvody. Zatímco současný zákoník uvádí, že soud může ze závažných důvodů na návrh některého z manželů zúžit SJM až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti).

Novinkou, kterou návrh zavádí, je regulace oddělených majetků. To, že manželé nezaloží majetkové společenství a každý nadále nakládá se svým vlastním majetkem však neznamená, že by tyto oddělené majetky vedle sebe existovaly naprosto nezávisle na sobě. Podle návrhu nového zákoníku může v režimu oddělených jmění manžel se svým majetkem v rozsahu dvou třetin hodnoty jeho výhradního jmění nakládat jen se souhlasem svého manžela. Jedná se o zásah do vlastnického práva, nicméně toto omezení má svůj důvod, kterým je ochrana každého z manželů. Mohlo by se totiž stát, že by se jeden z nich svým nezodpovědným jednáním připravil o svůj vlastní majetek, což by ale ve svých důsledcích zasáhlo i do majetkové sféry druhého manžela. Ten by potom vzhledem k funkcím manželství byl povinen svého nemajetného manžela zabezpečovat a živit ho. Podobný princip se uplatňuje i v souvislosti s dluhy týkajícími se výhradního majetku. Absence souhlasu je sankcionována relativní neplatností předmětného právního úkonu.

Návrh se rovněž důkladněji věnuje ochraně třetích osob. Výslovně se potvrzuje, že pohledávka věřitele jen jednoho z manželů, která vznikla za trvání společného jmění,může být při výkonu rozhodnutí uspokojena i z toho, co je součástí společného jmění. Pro závazek jen jednoho z manželů, který vznikl z jeho trestného nebo jiného

protiprávního činu, anebo pro povinnost manžela k plnění výživného, může být při výkonu rozhodnutí společné jmění postiženo jen do výše, kterou by představoval podíl povinného manžela, kdyby společné jmění bylo zrušeno a vypořádáno podle obecných pravidel. Zavázal-li se jeden z manželů v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu, ať smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, uplynulo méně než šest měsíců, může být pohledávka jeho věřitele uspokojena ze všeho, co by bylo součástí společného jmění, kdyby ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nebylo došlo. Jsou-li smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, kterými je změněn nebo vyloučen zákonný majetkový režim, dotčena práva třetí osoby, zejména věřitele, může tato osoba svá práva uplatnit u příležitosti vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, stejně, jakoby ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nebylo došlo, přitom se použije obecné ustanovení o vypořádání.

Vypořádání společného jmění vychází ze současné právní úpravy s tím, že návrh odstraňuje dosavadní absenci některých ustanovení. Výslovně se například řeší otázka okamžiku vzniku účinků vypořádání. Uvádí se, že dohoda o vypořádání uzavřená poté, co bylo SJM negativně dotčeno, bude mít k rozhodnému dni zpětné účinky. Dále se zakotvuje, že vypořádání nesmí zasáhnout do práv třetích osob, přičemž stane-li se tak, má třetí osoba možnost domáhat se relativní neplatnosti.

Odpověď na otázku, nakolik bude nová právní úprava vyhovující, přinese čas. Domnívám se však, že návrh odstraňuje určité nejasnosti, které v dané problematice dosud panují, aniž by se pouštěl na tenký led překotných a zlomových změn. V mnohých případech vychází návrh z časem prověřených judikatorních pravidel, jejichž obsah vtělil přímo do zákona. Takové řešení se mi zdá vhodné, zejména s ohledem na zachování právní kontinuity.

3. Majetkové vztahy mezi manžely podle platné české právní úpravy

3.1. Manželské majetkové právo

Pod pojmem manželského majetkového práva si můžeme představit různorodou směsici právních norem, které upravují určité věcněprávní i závazkověprávní skutečnosti týkající se fyzických osob s ohledem na to, že tato osoba vstoupila do

manželství. Může se jednat o právní předpisy jak práva soukromého, tak práva veřejného. Obecně by se dalo říci, že se jedná o právní předpisy, kterými se řídí veškeré majetkové vztahy mezi manžely navzájem, ale i mezi nimi a třetími osobami, k jejichž vzniku dochází v důsledku uzavření manželství.

V prvé řadě řeší manželské majetkové právo situace nabývání majetku jedním nebo oběma manžely, případná oprávnění druhého z manželů k tomuto majetku, správu tohoto majetku, povahu jejich závazků a v neposlední řadě do oblasti tohoto práva spadají i některé otázky týkající se daňového práva, práva dědického a část úpravy nájemního bydlení, konkrétně forma společného nájmu bytu manžely podle §703 OZ.

Pro účely této práce jsem si ale jako východisko vybrala užší chápání majetkového manželského práva, které tvoří právní úprava majetkových poměrů mezi manžely upravená občanským zákoníkem ve vztahu ke společnému majetku a majetkové vztahy manželů ke třetím osobám. Odborná literatura pracuje v těchto případech s pojmem manželský majetkový režim, který označuje způsob uspořádání majetkových práv a závazků manželů k majetku, který každý z manželů vlastní v okamžiku uzavření manželství, k majetku, který manželé nabudou společně nebo jednotlivě za trvání manželství, jakož i k souhrnu práv a závazků každého manžela v případě, že dojde k zániku manželství. Manželský majetkový režim má tedy obsahovat řešení vzájemného vztahu mezi manžely ke společnému majetku nabytému za trvání manželství, tj. odpověď na otázku, zda vůbec a jak může každý manžel spravovat společný majetek, zatěžovat jej či dále zcizovat; určení vlastnictví věcí, které každý z manželů měl v době uzavření manželství , a právního osudu věcí, které byly nabyty za trvání manželství; odpovědnosti manželů za závazky, které manžel či manželé mají vůči třetím osobám, případně i jeden manžel vůči druhému.[13]

Pokud se zaměříme na manželské majetkové režimy různých evropských států, zjistíme, že se objevují dva základní druhy těchto režimů. Rozlišuje se režim manželského majetkového společenství a oddělených majetků manželů, přičemž manželské majetkové společenství může být buď omezené nebo univerzální. V prvně jmenovaném případu se společenství vztahuje jen na určitý druh věcí, ve druhém zmíněném případu do něj může spadat všechen majetek manželů včetně toho, který měl každý z nich před vstupem do manželství.

Současné české právo zvolilo pro úpravu manželského majetkového režimu model omezeného majetkového společenství, kde se rozlišuje společené jmění manželů

[13] Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2., rozšířené vydání, Praha: Aspi, a.s., 2007, s. 11 a n.

a výlučný majetek. Naproti tomu rakouské občanské právo zůstalo u svého tradičního modelu oddělených, samostatných majetků (Gütertrennung).

4. Základní pojmy

4.1. Společné jmění manželů

Zákon č. 91/1998 Sb. přinesl novelu, kterou se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb.o rodině (dále též jen „ZoR“) , ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů. Tato novela zavedla místo dosavadního bezpodílového spoluvlastnictví manželů do občanského zákoníku nový institut, a to společné jmění manželů (dále též jen „SJM“).

Charakter SJM v porovnání s bezpodílovým spoluvlastnictvím manželů zhodnotil Nejvyšší soud takto: „ Společné jmění manželů a bezpodílové spoluvlastnictví manželů jsou dva rozdílné instituty, a to pojmenováním, předmětem, rozsahem, obsahem i zánikem. Pokud bylo za trvání jednoho manželství soudem zrušeno bezpodílové spoluvlastnictví manželů jako institut manželského majetkového práva, nemohlo dojít k jeho transformaci ve společné jmění manželů jako nového institutu manželského majetkového práva.“[14]

Společné jmění manželů je v zákoně č. 40/ 1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“) zařazeno do části druhé, která pojednává o věcných právech, vlastní úpravu SJM potom nalezneme v hlavě druhé této části, která je nazvána Spoluvlastnictví a společné jmění. Už samotná systematika úpravy může napovědět, jaký věcněprávní charakter SJM má.

Právní úprava společného jmění manželů modifikuje v řadě směrů zejména obecnou úpravu vlastnického závazkového práva. V oblasti vlastnického práva to činí zejména tím, že vytváří pluralitu subjektů vlastnického práva konkretizovanou do podoby podvojného spoluvlastnictví manželů. Každý manžel je vlastníkem celé věci, a

[14] Rozhodnutí NS 30Cdo 1803/2000 ze dne 26.9. 2000

proto má právo tuto věc držet, užívat a nakládat s ní, je však přitom omezen stejným právem druhého manžela (srov. R 42/1972).[15]

4.1.1. Vznik SJM

V České republice vzniká ze zákona společné jmění manželů zásadně se vznikem manželství. Otázkou je, který okamžik můžeme považovat za okamžik uzavření manželství. Pokud vycházíme z toho, že uzavření sňatku je právním úkonem, pak je tento úkon perfektní okamžikem, kdy snoubenci učinili svá sňateční prohlášení tak, že je oddávající mohl vzít na vědomí.

Skutečnost, že spolu manželé v průběhu manželství fakticky nežijí, není z hlediska trvání jejich SJM právně relevantní. Neplatnost manželství také není vzniku SJM překážkou, SJM však zanikne okamžikem právní moci rozsudku o neplatnosti manželství. Jiná situace však nastává, je-li manželství stiženo vadami natolik závažnými, že podle §17a ZoR způsobují nicotnost manželství. V nicotném manželství SJM nevzniká. Nicotnost manželství není na rozdíl od neplatnosti prohlašována soudem, takže by ani nebylo možné určit pro účely vypořádání okamžik zániku SJM. Mezi osobami žijícími v jiném svazku než je manželství SJM rovněž nevzniká. Ale ani samotný řádný vznik manželství k vytvoření SJM nestačí, musí zde být i existence majetku, který alespoň jeden z manželů v tomto manželství nabyl, současně se však nesmí jednat o majetek, který zákon z předmětu SJM vylučuje.

4.1.2. Předmět společného jmění manželů

Pokud si muž a žena vstupující do manželství o jejich majetkovém režimu nic nedohodnou, bude ex lege jejich společné jmění tvořit určitý majetek a závazky v rozsahu, který stanoví přímo zákon.

Občanský zákoník společným jměním manželů rozumí souhrn majetku (aktiv) a souhrn závazků (pasiv) za předpokladu, že splňují kritéria v zákoně stanovená.[16]

Klíčovým ustanovením tu je § 143 OZ, který vyjmenovává, co všechno společné jmění zahrnuje, tedy jaký majetek a které závazky do něho spadají. Jde o stanovení zákonného rozsahu předmětu společného jmění manželů. To, co bylo za předchozí právní úpravy předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů, může být předmětem SJM, opačně to však neplatí. Proto lze i dnes využívat většinu již

[15] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. občanský zákoník I. §1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 960 s

[16] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. občanský zákoník I. §1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 961 s.

publikovaných soudních rozhodnutí, která se zabývají vymezením předmětu bezpodílového spoluvlastnictví manželů.

V případě pochybností, zda je určitá věc předmětem SJM, se na základě § 144 občanského zákoníku uplatní vyvratitelná právní domněnka společného jmění. To znamená, že není-li prokázán opak, tak se má za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.

4.1.2.1. Aktiva (majetek)

Podle ustanovení § 143 odst. 1 písm. a) OZ společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

V odstavci druhém téhož paragrafu občanský zákoník dále uvádí, že stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členů družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev.

Intenzivní diskuzi k právní problematice obchodního podílu jako předmětu SJM uzavřela právní praxe zatím názorem (rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 700/2004), že nabude-li jeden z manželů za trvání manželství z prostředků patřících do SJM obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, stává se tím získaný majetek (hodnota takového podílu) ze zákona součástí společného jmění manželů. Totéž platí pro členský podíl v bytovém družstvu.[17]

Předmětem SJM je tedy souhrn určitého majetku a závazků. K tomu, aby se tento majetek stal součástí SJM, je však třeba splnit zákonné předpoklady.

Nejprve je však nutné vymezit, co občanský zákoník považuje za majetek a závazky. Pojem majetek občanský zákoník pro účely SJM nedefinuje. Pod tímto pojmem si však můžeme představit zejména věci, ať už movité či nemovité, pohledávky a jiná práva, která nejsou spjata s osobou některého z manželů, jakož i jiné penězi

[17] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. občanský zákoník I. §1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 962 s.

ocenitelné hodnoty, pohledávky z vkladových účtů a podobně.

Dále do SJM připadají i přírůstky a výnosy z výlučného majetku některého z manželů, nikoli však závazky, které by se tohoto výlučného majetku týkaly.[18] Pro ilustraci uvádím rozsudek NS, podle kterého do bezpodílového spoluvlastnictví manželů patří i úroky z vkladu náležejícího jen jednomu z manželů. Pokud byla věc koupena zčásti i za tyto úroky, je v bezpodílovém spoluvlastnictví, byť by na její pořízení byly jinak a převážně použity výlučné prostředky jen jednoho z manželů.19

V teorii i praxi se řešila otázka, zda je možné do předmětu SJM počítat i právo na mzdu. Zákon č. 262/ 2006, zákoník práce, považuje mzdu za osobní nárok zaměstnance, z toho důvodu se tedy nabízí závěr, že právo na mzdu netvoří předmět společného jmění manželů. Do SJM lze tedy zařadit až mzdu vyplacenou či poukázanou na účet zaměstnance, a to v plné výši.

Za zmínku dále stojí i to, že za majetek spadající do SJM nelze považovat majetek získaný protiprávně, a to z důvodu neplatnosti nabývacího úkonu.

Předpokladem k tomu, aby se určitý majetek stal součástí SJM, je jeho nabytí jedním nebo oběma manžely za trvání manželství. K nabytí majetku může dojít všemi způsoby uvedenými v §132 OZ, tedy kupní, darovací nebo jinou smlouvou, děděním, rozhodnutím státního orgánu nebo na základě jiných skutečností stanovených zákonem. Je však třeba mít na paměti, že toto ustanovení podává pouze demonstrativní výčet skutečností, které mají za následek nabytí vlastnického práva.

Co se týká nabytí majetku na základě smlouvy, platí, že vše, co nabývá jeden manžel, nabývá za splnění zákonných podmínek současně i manžel druhý, a to bez zřetele k tomu, že druhý manžel není stranou smluvního vztahu, jehož prostřednictvím dochází k nabytí majetku. Judikatura zaujala stanovisko, že pokud podle dohody o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, uzavřené mezi jedním z manželů a třetí osobou, nabyl celou věc manžel, stane se (bez zřetele na znění uvedené dohody) spoluvlastnický podíl, za který byla podle § 142 odst. 1 vyplacena náhrada, předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů (SJM), pokud tato náhrada byť i jen z části byla vzata z bezpodílového spoluvlastnictví manželů (SJM).[20]

[18] K výnosům výlučného majetku spadajícím do bezpodílového spoluvlastnictví manželů např. rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 24 Cdo 15/97 ze dne 31. 1. 1997.

[19] Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 798/ 2004 ze dne 7. 3. 2005

[20] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. občanský zákoník I. §1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 961 s.

4.1.2.2. Pasiva (závazky)

Předmětem společného jmění manželů mohou být kromě majetkových hodnot i závazky. Aby se závazek stal součástí SJM, musí být splněny podmínky uvedené v § 143 odst. 1 písm. b) OZ, které jsou následující: Za prvé musí jít o závazek, který jednomu nebo oběma manželům společně vznikl za trvání manželství. Zároveň však nesmí jít o závazek, který by se týkal majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů. Jako příklad bych uvedla situaci, kdy je nyní jeden z manželů zavázán uhradit stavební firmě určitou částku za rekonstrukci nemovitosti, k níž nabyl vlastnické právo ještě před vstupem do manželství.

Další kategorií závazků, které do společného jmění manželů nespadají, tvoří závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, a zároveň musí platit, že tyto nepřiměřené závazky jeden z manželů převzal bez souhlasu druhého. Jinými slovy, pokud takovýto závazek sice přesahuje majetkové poměry dotyčného manželského páru, ale převzetí tohoto závazku se neudálo bez souhlasu druhého z manželů, tak tento závazek bude součástí jejich společného jmění.

Pokud se závazek drží v hranicích přiměřených majetkových poměrů a nejde tedy o exces, bude do SJM patřit vždy, bez ohledu na to, zda ho převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého. Naopak, souhlas druhého manžela s převzetím závazku zařadí do režimu společného jmění vždy, i když se jedná o závazek naprosto převyšující majetkové poměry dotyčného manželství. Z výše uvedeného vyplývá, že pro určení, zda je určitý závazek součástí SJM nebo ne, je nutné zkoumat majetkové poměry a přiměřenost závazku.

Občanský zákoník klíč k posuzování této majetkové přiměřenosti neobsahuje, ale v odborné literatuře je střetávají dva názory. Podle prvního z nich je nutné vycházet z poměrů přiměřených společenské vrstvě, k níž se manželé řadí. Podle druhého názoru se jedná o majetkové poměry konkrétního manželského páru. Prohlubující se proces sociální i majetkové diferenciace společnosti, rozdílná kredibilita českých domácností a z toho vyplývající jejich odlišná platební schopnost dostát plnění převzatých závazků, jakož i zkušenost z praktických řešení shodně formulovaných zahraničních legislativních úprav vede k závěru, že hledisko míry majetkové přiměřenosti se musí vztáhnout ke konkrétní majetkové situaci manželů, tedy ke konkrétnímu a individualizovanému společnému jmění manželů v celém jeho rozsahu.[21] Ztotožňuji se

[21] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. občanský zákoník I. §1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 965 s.

tedy spíše s názorem druhým, jelikož samotné zařazení manželů k určité vrstvě ještě nemusí vypovídat vše o jejich konkrétních majetkových poměrech.

Posuzování, zda závazek do společného jmění manželů spadá nebo ne, není jen jakousi samoúčelnou teoretickou konstrukcí, ale má v praktickém životě dalekosáhlé důsledky. Zahrnutí závazku do společného jmění manželů má vliv na rozsah majetku manželů, z něhož se věřitel může uspokojit, v případě, že závazek není splněn řádně a včas. Tyto konsekvence se tedy týkají především odpovědnosti za splnění závazku. Pokud jde totiž o závazky, které patří do SJM, jsou za jejich splnění odpovědni oba manželé. Zákon to vyjadřuje v ustanovení § 145 odst. 2 slovy, že závazky, které tvoří společné jmění manželů, plní oba manželé společně a nerozdílně. Nesplní-li manželé tyto závazky dobrovolně, nastupuje cesta soudní včetně možného výkonu rozhodnutí, který lze vést jak na majetek spadající do SJM, tak i na samostatný majetek každého manžela[22].

Pokud jde o závazek, který předmět společného jmění netvoří proto, že překračuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a byl převzat bez souhlasu druhého manžela, pak za jeho splnění odpovídá především ten manžel, který závazek převzal, a to svým výlučným majetkem, jakož i majetkem, který je předmětem společného jmění. Zákon však neuvádí pořadí, v jakém mají tyto majetkové masy sloužit k uspokojení pohledávky. Není zde ani obsaženo pravidlo, které by stanovilo, v jakém rozsahu může být pro pohledávku jen jednoho z manželů postihnuto SJM. U společného jmění totiž platí, že žádné samostatné podíly podíly manželů – stejně jako tomu bylo u BSM – nejsou stanoveny. Věc navíc ztěžuje to, že zákonem č. 91/ 1998 Sb. bylo z OZ vypuštěno ustanovení § 147, které připouštělo uspokojit věřitele při výkonu rozhodnutí vedeném pro jeho pohledávku za jedním manželem i z majetku, který byl v BSM. Autoři článku K právní odpovědnosti za závazky druhého manžela zaujali k problematice toto stanovisko: „Domníváme se, že připustit výkon rozhodnutí na majetek v SJM teoreticky lze i na základě obecných občanskoprávních zásad, a to i bez výslovného ustanovení zákona. Obecné hmotněprávní odůvodnění spatřujeme především v tom, že povinný manžel je vlastníkem všeho majetku spadajícího do SJM. Po vypuštění § 147 OZ, který nebyl žádným výslovným ustanovením nahrazen, postrádá český právní řád jasný právní základ pro to, aby exekuci pro pohledávky jednoho z manželů (byť náležejících do SJM) bylo možno přímo vést na majetek v SJM. Nelze proto za současného stavu výkladem rozšířit možnost exekučního postihu

[22] Dvořák, J., Winterová, A., K právní odpovědnosti za závazky druhého manžela. Právní praxe, 1999, č. 9, s. 556.

na pohledávky manžela povinného, bez výslovného exekučního titulu proti tomuto manželu povinného. Nelze proto přímo postihnout bankovní účet manžela povinného nařízením výkonu rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, ani nelze bez exekučního titulu postihnout jinou pohledávku svědčící manželu povinného. To proto, že procesní (exekuční) právo nemá žádný procesní režim, jak určit, zda prostředky na účtu manžela povinného či jeho pohledávka spadají či nespadají do SJM, ani neobsahuje žádný procesní režim ochrany či obrany tohoto druhého manžela“[23].

Závazky však mohou vzniknout nejen na základě právního úkonu, ale mohou být i důsledkem porušení právní povinnosti. Občanský zákoník režim takovýchto závazků výslovně neřeší, obsahuje však ustanovení § 853, podle kterého lze v případech, kdy nejsou občanskoprávní vztahy zvláště upraveny zákonem, použít ta ustanovení občanského zákoníku, která upravují vztahy obsahem i účelem jim nejbližší.

Pochybnosti o tom, zda určitý majetek či závazky tvoří společné jmění manželů, odstraňuje vyvratitelná právní domněnka společného jmění, která je obsažena v ustanovení § 144 OZ. Toto ustanovení zakotvuje, že pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.

Tato domněnka má posílit právní jistotu zejména třetích osob – věřitelů. Vzhledem k tomu, že dnes je možné jak mezi manžely, tak i mezi snoubenci, zúžit SJM až na běžné vybavení domácnosti a úprava SJM je natolik široká, je třeba vyřešit situaci, kdy buď některý z manželů, nebo třetí osoba budou tvrdit, že určitý majetek do SJM náleží nebo nenáleží. Zde je pak na místě tato domněnka, neboť nepodaří- li se prokázat, že určitý majetek do SJM nenáleží, pokládá se za součást tohoto SJM. V případě prokazování vyloučení majetku ze SJM na základě dohod o zúžení SJM v režimu §143a OZ je třeba si uvědomit, že nestačí důkaz pouze touto dohodou, ale je třeba ve vztahu ke třetím osobám prokázat, že jim obsah takové dohody byl znám. Z tohoto ustanovení však nevyplývá pouze snaha zákonodárce chránit dobrou víru třetích osob, ale také snaha preferovat mezi manžely maximální rozsah SJM. Platí proto, že v pochybnostech svědčí tyto pochybnosti ve prospěch majetku náležejícího do SJM[24].

Co se týká procesního dokazování, tak platí, že na účastníkovi, který tvrdí, že určitá věc je ve společném jmění manželů, leží důkazní břemeno, že věc byla nabyta

[23] Dvořák, J., Winterová, A., K právní odpovědnosti za závazky druhého manžela. Právní praxe, 1999, č. 9, s. 561.

[24] Štěpánová, S., Společné jmění manželů a podnikání. Brno: Computerpress a.s., 2006, s. 16.

za trvání manželství. Pokud se toto nabytí prokáže a druhý z manželů tvrdí skutečnosti, které věc ze společného jmění vylučují, bude na něm důkazní břemeno ohledně těchto skutečností. To platí i v případě, že stavbu započal jeden z manželů před uzavřením manželství, stavebně však byla dokončena až za trvání manželství[25].

4.1.3. Správa

Definici správy společného jmění manželů občanský zákoník sice přímo nepodává, ale to nečiní v běžném životě ani v právní praxi žádné zvláštní obtíže. Pro lepší představu můžeme nahlédnout do Komentáře k československému obecnému zákoníku občanskému, který správou rozumí hospodaření a disponování s majetkem. Jinými slovy je správou majetku souhrn všech činností, které se týkají nejen péče o majetek, jeho údržby, ale i nakládání s ním ve smyslu zcizovacích úkonů. To vše vždy s ohledem na povahu dané věci, protože k řádné správě pohledávky či nemovitosti je potřeba vyvinout jiné úsilí než například ke správě starožitného kusu nábytku. Správa společného jmění manželů je tedy značně široký pojem, který zahrnuje celou řadu možných úkonů.

Občanský zákoník však rozlišuje mezi správou obvyklou a ostatními záležitostmi, které běžnou správu překračují. Pro každou kategorii těchto úkonů jsou stanoveny odlišné podmínky, jejichž splnění má vliv jednak na platnost takového úkonu a dále na to, zda z takového úkonu budou oba manželé povinni a oprávněni solidárně. Platná právní úprava správy společného jmění manželů respektuje zásadu rovnosti mezi mužem a ženou, což se promítá do § 145 odst. 1 OZ, který stanoví, že majetek, který tvoří společné jmění manželů, užívají a udržují oba manželé společně. Pokud jde o obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů, tak tu může každý z manželů vykonávat v podstatě nezávisle na druhém manželovi. V takových záležitostech, které můžeme zařadit do obvyklé správy, nepotřebuje manžel souhlas druhého z nich. Takový úkon bude nejen platný, ale bude pro druhého z manželů dokonce i závazný.[26]

Otázkou je, co můžeme považovat za obvyklou správu majetku náležejícího do SJM. Občanský zákoník tento pojem nespecifikuje a ponechává prostor soudní praxi.

[25] Rozsudek NS 22 Cdo 2615/ 2004 ze dne 19.6. 2005

[26] K solidární odpovědnosti manželů za závazek jednoho z nich ze smlouvy o dílo např. usnesení NS sp. zn. 32 Odo 1082/2003 ze dne 25. 11. 2004: „ Závazek uhradit sjednanou cenu zhotovených věcí , vzniklý za trvání manželství, je součástí SJM a manželé za něj odpovídají společně a nerozdílně.“

V každém případě je však potřeba vycházet z konkrétních majetkových poměrů, které v manželství panují, a k obvyklým zvyklostem. Podle judikatury je ale vyloučeno, aby se za obvyklou správu považovaly právní úkony, které mají za následek převod nemovitostí. Obvyklou správou můžeme rozumět zabezpečení chodu domácnosti, zajištění běžných oprav a podobně.

Úkon, který se týká jiné než obvyklé správy společného jmění manželů, vyžaduje ke své platnosti souhlas obou manželů. Tento souhlas může být výslovný i konkludentní, pro usnadnění možného pozdějšího dokazování lze však doporučit, aby byl dán písemně. Je možné, aby druhý manžel udělil svůj souhlas i dodatečně. Pokud jeden z manželů učiní právní úkon týkající se jiné než obvyklé správy společného majetku bez souhlasu druhého z nich, je takovýto úkon stižen neplatností, a to neplatností relativní podle § 40a OZ. To znamená, že se tento úkon bude považovat za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, tedy ten manžel, bez jehož souhlasu bylo jednáno, neplatnosti právního úkonu nedovolá. Relativní neplatnosti se nelze dovolávat neomezeně, protože to by bylo v rozporu s ochranou dobré víry třetích osob, ale jen v obecné promlčecí lhůtě, která činí tři roky. Udělení souhlasu k tomu, aby druhý z manželů uzavřel smlouvu týkající se jiné než obvyklé správy společného jmění manželů má tedy za následek nemožnost napadnout tuto smlouvu námitkou relativní neplatnosti. Je však třeba si uvědomit, že se manžel dáním souhlasu nestává účastníkem smlouvy.

Zvláštní situace nastane v případě, má-li být majetek, který je předmětem společného jmění manželů, použit v podnikání. Z dikce zákona lze dovodit, že podnikání manžela se společným majetkem lze vždy považovat za úkon přesahující obvyklou správu. K takovémuto nakládání se společným majetkem se tedy vyžaduje souhlas i druhého z manželů.

O tom, jakým způsobem lze tento souhlas udělit, pojednává § 146 OZ, který stanoví, že souhlas je třeba udělit při prvním použití majetku ve společném jmění manželů nebo jeho části. Jednou udělený souhlas nelze odvolat. Absence souhlasu je opět sankcionována relativní neplatností právního úkonu. K dalším právním úkonům souvisejícím s podnikáním již souhlas druhého manžela není třeba. Souhlas může být dán jak výslovně, tak konkludentně, doklad o něm však může mít pro účely evidence ve sbírce listin dle § 38i písm. k) obchodního zákoníku pouze písemnou podobu. Podle judikatury souhlas jednoho z manželů s použitím majetku v SJM k podnikání druhého manžela však neopravňuje podnikajícího manžela k tomu, aby nadále tento majetek užíval výlučně nebo aby výlučně rozhodoval o způsobu jeho užívání.

I tak má ale udělení souhlasu dalekosáhlé důsledky a pro nepodnikajícího manžela se spojeno s možnými riziky. Proto má manžel pouze právo, nikoli povinnost, tento souhlas udělit. Odepře-li ho, má podnikající manžel právo obrátit se na soud s návrhem na zúžení rozsahu SJM podle § 148 OZ. V takovém případě dojde k vynětí určité části majetku ze SJM, která se vypořádá. S touto částí majetku tedy potom může každý manžel nakládat, jak uzná za vhodné, tedy i podnikat, bez souhlasu druhého manžela.

Právní řád v některých případech zakotvuje možnost obrátit se na soud s návrhem, aby svým rozhodnutím nahradil projev vůle. Taková situace může nastat například během rozhodování o hospodaření se společnou věcí u podílového spoluvlastnictví podle § 139 odst. 2 OZ, kdy je možné souhlas spoluvlastníka nahradit rozhodnutím soudu. Ustanovení týkající se společného jmění však na tuto možnost nepamatují a dle mého názoru by podobný postup ani nebyl vhodný. To, jak bude v konkrétním případě správa společného majetku vypadat a probíhat, je ponecháno v prvé řadě na dohodě manželů.

Občanský zákoník dříve obsahoval ustanovení, které pamatovalo na případy, kdy se mezi manžely dojde k neshodě o právech a povinnostech vyplývajících z jejich bezpodílového spoluvlastnictví. Toto ustanovení výslovně umožňovalo manželovi obrátit se na soud, aby tento spor o správě společného majetku rozhodl. Samotné právo obrátit se v takovýchto věcech na soud však vzhledem k Listinou zaručenému právu na soudní ochranu, které je provedeno ustanovením § 4 OZ, zůstalo zachováno.

Ustanovení o správě majetku ve společném jmění manželů se vztahuje i na peněžní prostředky uložené na bankovních účtech. Správa tohoto majetku je ale specifická tím, že se zde může dostat do rozporu obecné ustanovení § 145 OZ s bankovními předpisy. Vedení bankovních účtů se řídí právní úpravou smlouvy o běžném účtu, případně smlouvy o vkladovém účtu, která je obsažena v §§ 708 – 719b obchodního zákoníku. V případě těchto bankovních smluv se jedná o obchodněprávní závazkový vztah mezi bankou a majitelem účtu, kterým může být i jen jeden z manželů.

Oprávnění nakládat s účtem (tj. uzavřít nebo změnit smlouvu o tomto účtu) může jen jeho majitel, bez ohledu na to, že se na účtu nacházejí peněžní prostředky ze SJM. Druhý z manželů nemůže ve vztahu k bance nic dovozovat, pokud není majitelem tohoto účtu. Ovšem skutečnost, že jeden z manželů může jakožto majitel účtu s tímto účtem nakládat, nezakládá však domněnku o jeho výlučném vlastnictví k uloženým prostředkům. I v těchto případech se uplatňuje vyvratitelná domněnka společného jmění podle § 144 OZ.

4.1.4. Zánik

Doba trvání společného jmění manželů je v zásadě omezena dobou trvání manželství. Z této zásady však existují výjimky, takže lze hovořit jak o zániku společného jmění za trvání manželství, tak o jeho zániku v souvislosti se zánikem manželství. Zrušení společné domácnosti nemá za následek zánik společného jmění manželů.[27]

Během manželství nelze nechat společné jmění úplně zaniknout a to ani dohodou mezi manžely ani na návrh někoho z nich rozhodnutím soudu. Těmito způsoby by však za zákonem stanovených podmínek bylo možné společné jmění výrazně omezit, protože občanský zákoník nebrání tomu, aby manželé podle § 143a OZ smluvně rozsah SJM modifikovali nebo aby některý z nich podal ze závažných důvodů podle § 148 OZ návrh k soudu, aby společné jmění zúžil až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti.

Za důvod opodstatňující zúžení společného jmění až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti by soud považoval například zbavení způsobilosti manžela k právním úkonům. Podle téhož ustanovení soud provede takto výrazné zúžení i v případě, že jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti nebo se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti. I přes značné omezení jeho rozsahu však společné jmění trvá, byť je tvořeno pouze předměty tvořícími obvyklé vybavení domácnosti.

Pro samotný zánik SJM je však klíčové ustanovení § 149 odst. 1 OZ, které praví, že společné jmění manželů zaniká zánikem manželství. Toto ustanovení však zdaleka nevyčerpává všechny skutečnosti, které mají podle platného práva za následek zánik společného jmění manželů. V určitých případech je totiž možné, že společné jmění zanikne přímo ex lege ještě za trvání manželství.

Takováto situace nastane podle § 52 odst. 2 trestního zákona nabytím právní moci výroku o propadnutí majetku. Trestem propadnutí majetku však není postižen celý společný majetek manželů, ale pouze ta jeho část, která po vypořádání připadne odsouzenému manželovi.

Dalším důvodem pro zánik společného jmění za trvání manželství je prohlášení konkurzu na majetek jednoho z manželů podle § 268 odst. 1 insolvenčního zákona[28]. Pro samotný zánik SJM je rozhodující okamžik, kdy je usnesení o prohlášení konkurzu

[27] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. občanský zákoník I. §1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 961 s.

[28] Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

vyvěšeno na úřední desce soudu.

Pro oba dva případy zániku společného jmění za trvání manželství platí, že po zániku SJM nabývají manželé majetek každý do svého výlučného vlastnictví. Pokud by určitou majetkovou hodnotu nabyli společně, stali by se jejími podílovými spoluvlastníky podle § 137 OZ.

V běžném životě však k zániku společného jmění manželů dochází nejčastěji až zánikem manželství samotného. Podle zákona o rodině dochází k zániku manželství rozvodem, smrtí nebo prohlášením jednoho manžela za mrtvého.

Podobný význam pro osud společného jmění má i prohlášení manželství za neplatné. Co se týká případů neexistence manželství, nelze tu o zániku SJM vůbec hovořit, protože nevznikne-li manželství, není tu ani předpoklad pro vznik společného jmění manželů.

Pojďme se ale zaměřit na to, jak může podle zákona o rodině dojít k zániku manželství. První skutečností, se kterou zákon o rodině spojuje zánik manželství, je smrt. Pokud například při tragické nehodě zemřou oba manželé, dojde k zániku manželství i společného jmění již smrtí prvního z nich. V takovém případě je nejprve nutné projednat dědictví po prvním z nich a zároveň provést vypořádání SJM. Teprve potom se projednává dědictví i po druhém zemřelém manželovi, kde už se vypořádání společného jmění neprovádí.

Stejné právní důsledky jako smrt má i prohlášení za mrtvého, které se uskutečňuje podle §§ 195 až 200 Občanského soudního řádu. Klíčovým je zde okamžik nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení za mrtvého. To, že soud někoho prohlásí za mrtvého, však ještě nemusí vždy znamenat, že dotyčná osoba skutečně nežije. V důsledku toho by muselo dojít ke změně rozhodnutí o prohlášení za mrtvého. Na tyto ojedinělé případy pamatuje ustanovení § 22 odst. 2 ZoR, které uvádí, že manželství se obnovuje jen v tom případě, že druhý manžel v mezidobí neuzavřel manželství jiné. Obnovením manželství by tak ex lege došlo i k obnovení společného jmění.

Další možností zániku manželství je rozvod. Manželství zaniká právní mocí rozsudku, jímž se manželství rozvádí, a k tomuto okamžiku se váže i zánik společného jmění manželů.

Ustanovení § 151 OZ otevírá možnost obnovení společného jmění, které zaniklo za trvání manželství. Takováto obnova je možná rozhodnutím soudu vydaného na návrh některého z manželů. Návrhu soud vyhovět nemusí, ale může navrhovateli vyjít vstříc tehdy, pokud nejsou dále dány důvody, pro které bylo společné jmění zrušeno.

V takovém případě by účinky obnovení SJM nastaly ex nunc, k okamžiku právní moci rozsudku, kterým bylo obnovení vysloveno.

4.1.5. Vypořádání

4.1.5.1. Pojem

Po zániku společného jmění manželů následuje jeho vypořádání, které znamená rozdělení majetku a závazků, které ho tvoří, mezi manžely.

Přípustné způsoby vypořádání taxativně vypočítává ustanovení § 150. Jedná se o dohodu manželů, rozhodnutí soudu vydaným na návrh manžela a zákonnou domněnku. Pořadí, v jakém jsou tyto způsoby v jednotlivých odstavcích výše zmíněného ustanovení vyjmenovány, je významné pro jejich uplatnění. Primárně se tedy při vypořádání postupuje podle dohody, není-li jí, řídí se soudním rozhodnutím. Nedošlo-li do tří let od zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání dohodou nebo nebyl-li v téže lhůtě podán návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu, nastupuje nevyvratitelná právní domněnka.

Tento třetí způsob vypořádání byl zaveden novelou č. 131/1998 Sb. Podle této právní domněnky platí ohledně movitých věcí, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci ze společného jmění manželů pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. O ostatních movitých věcech a o nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné. Totéž platí přiměřeně o ostatních majetkových právech, pohledávkách a závazcích manželům společných.

Výše uvedené způsoby vypořádání je možné kumulovat, tedy například o části majetku uzavřít dohodu a zbytek vypořádat soudní cestou, případně nechat nastoupit domněnku podle § 150 odst. 4.

Pro stanovení rozsahu společného jmění, které je třeba vypořádat, je určující jeho stav ke dni zániku společného jmění. K tomuto dni se posuzuje i faktický stav majetku tvořícího předmět společného jmění.

Na konkrétní podobu a průběh vypořádání má vliv právní skutečnost, která k zániku společného jmění manželů vedla. Je-li zánik společného jmění způsoben zánikem manželství, je rozhodující i právní důvod zániku předmětného manželství.

V závislosti na těchto právních důvodech probíhá vypořádání takto: Pokud manželství zaniklo z důvodu smrti či prohlášení za mrtvého, vypořádává se společné jmění v dědickém řízení. Zaniklo-li společné jmění v důsledku rozvodu, upravují se

majetkové vztahy mezi manžely podle obecných ustanovení občanského zákoníku, která jsou obsažena v § 149 odst. 2.

Jedná se o pravidlo, podle nějž se při vypořádání vychází z toho, že podíly obou manželů na společném majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem.

Pro úplnost je třeba dodat, že se výše zmíněné zásady uplatní i v případech, kdy byl zákonný rozsah společného jmění zúžen nebo rozšířen smlouvou manželů podle § 143a odst.1, nebo došlo-li soudním rozhodnutím podle § 148 odst. 1, 2 ke zúžení společného jmění až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti.
Podle těchto zásad se ovšem postupuje jen ohledně závazků a majetkových hodnot, které nebyly smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu ze společného jmění vyjmuty.

4.1.5.2. Zásady

Z ustanovení § 149 občanského zákoníku lze vyčíst několik zásad, kterými se vypořádání řídí.

1. Princip rovnosti podílů každého manžela na společném jmění. Tato zásada však může být prolomena, a to jak ostatními zákonnými zásadami, tak i dohodou manželů. Soud vypořádá SJM jinak než rovným dílem zejména tam, kde jeden z manželů nakládal lehkomyslně s majetkem, nijak se nepodílel ani na jeho nabytí a udržení ani na péči o domácnost, opustil rodinu. Zcela výjimečně lze přihlédnout k mimořádnému úsilí, které vynaložil jeden z manželů na na nabytí rozsáhlého majetku.

Soud je však při úvaze, jak poměry upravit, omezen určitými kritérii, kterých se musí držet. Především musí soud vycházet z dostatečně zjištěného skutkového stavu a řádně je odůvodnit. Soud by měl přihlížet zejména k potřebám nezletilých dětí, přičemž soudy tomuto hledisku přiřadily kvalitativní obsah, jde především o to, které věci mají každému z manželů připadnout. Ovšem skutečnost, že jednomu z manželů byly nezletilé děti svěřeny do výchovy, nezajišťuje sama o sobě tomuto manželu přiznání většího podílu na společném majetku.[29] Co se týká vypořádání na základě dohody manželů, připouští judikatura i velmi nevyváženou dohodu.[30]

[29] Více k této problematice v: Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2., rozšířené vydání, Praha: Aspi, a.s., 2007, s. 227 a n.

[30] Spáčil, J., Zánik a vypořádání společného jmění manželů. Právo a rodina, 2009, č. 1., s. 3.

2. Princip vzájemného vynahrazení majetkových přesunů, ke kterým došlo během trvání majetkového společenství mezi jednotlivými masami majetku.

Během manželství nezřídka dochází k pohybu majetkových hodnot mezi výlučným vlastnictvím jednotlivých manželů a jejich společným jměním. Často je například potřeba vynaložit finanční prostředky i z výlučného majetku na údržbu věci spadající do společného jmění nebo naopak. V těchto případech má každý manžel právo požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a povinnost nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Je tedy zřejmé, že účelem této do zákona vtělené zásady je vrátit do společného majetku to, čím se přispělo do výlučného majetku některého z manželů. Jde v podstatě o náhradu nákladů vynaložených za jedné majetkové masy na druhou, přičemž manžel musí u soudu o přiznání těchto nákladů požádat.

O čem však už zákon mlčí, je způsob a kritéria, podle jakých by k takovýmto zápočtům mělo docházet. Situaci ještě navíc komplikuje otázka měnící se hodnoty věci, která je předmětem zápočtu. Stává se totiž, že jeden z manželů vynaloží ze svého výlučného majetku náklady na společný majetek a hodnota této investice se do doby zániku společného jmění sníží nebo zvýší. Protože velice často vyvstává potřeba tyto vztahy týkající se zápočtů řešit, reagovala soudní praxe formulací zásad, podle nichž je vhodné postupovat.

Podle těchto zásad by každému manželu mělo být uhrazeno druhým manželem ze společného majetku to, co vynaložil na společný majetek ze svého, ovšem jen ve výši odpovídající poměru velikosti podílu, kterého se každému z nich dostává ze společného jmění (R 57/1970), redukované podle poměru, v němž došlo ke snížení hodnoty věci za trvání společného jmění (R 43/ 1974).[31] Z výše uvedeného vyplývá, že se při zápočtech zohledňuje pouze snížení hodnoty věci. Její zvýšení by se do určování poměru podílů nepromítlo.

3. Zásada zohlednění potřeb nezletilých dětí a zásluh každého manžela týkající se péče o děti, společnou domácnost a nabytí a udržení společného jmění.

Judikatura tuto zásadu rozvádí tak, že by se potřeby nezletilých dětí měly posuzovat vždy případ od případu, přičemž by se u věci, která je předmětem vypořádání, měla zkoumat mj. povaha jejího určení, i to, zda je využitelná i jinou osobou než nezletilým dítětem.

Věci, které jsou určeny potřebám nezletilých dětí mají být přiznány tomu

[31] Dvořák, J., Knappová, M., Švestka, J. Občanské právo hmotné, 1. díl, 4., aktualizované a doplněné vydání, Praha: Aspi, 2005, s. 398.

manželu, kterému jsou děti svěřeny. To však ještě nemusí nutně znamenat, že dojde ke zvýšení podílu tohoto manžela na vypořádávaném společném jmění. Pro úplnost je nutné zdůraznit, že věci, které jsou ve skutečnosti ve vlastnictví dítěte, nesmí být do vypořádání zahrnuty.

4.1.5.3. Jednotlivé způsoby vypořádání

4.1.5.3.1. Dohoda manželů

Dohodu manželů staví zákon jako možný způsob vypořádání na první místo. Myšlenka, že by se majetkové vztahy mezi manžely měly vypořádat v prvé řadě na základě vzájemné domluvy je zcela opodstatněná, protože tato dohoda může co nejvěrněji zachytit a zohlednit individuální potřeby a zájmy jednotlivých manželů ve vztahu ke společnému majetku. Předmětem této dohody může být jak společné jmění v jeho zákonném rozsahu, tak i to, co z něj zbylo v případě modifikace podle § 143a.

K uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů jsou oprávněni bezpochyby manželé. Spornější už ale je, zda jedním ze smluvních partnerů může v těchto případech být i osoba od manžela odlišná. Jde o situace, kdy je potřeba společné jmění vypořádat v důsledku smrti nebo prohlášení za mrtvého jednoho z manželů. K této otázce se postavil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích takto: Jestliže v době smrti rozvedeného manžela nebránila žádná právní překážka (zaniklé) bezpodílové spoluvlastnictví vypořádat, pak do takového práva zůstavitele vstoupili jeho dědicové. Těmto dědicům ani rozvedené manželce nic nebránilo, aby aby uzavřeli dohodu o vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů.[32]

Další otázkou je, kdy je možné dohodu o vypořádání uzavřít. Na rozdíl od dřívější právní úpravy, která dovolovala takovou dohodu uzavřít až po zániku bezpodílového společenství, lze díky současnému znění § 24a ZoR kontrahovat již před rozvodem samotným, tedy ještě za trvání majetkového společenství.

Výše zmíněné ustanovení se týká rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu. Podle tohoto ustanovení soud manželství rozvede jestliže trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a k návrhu na rozvod se druhý manžel připojí. Předpokladem však je předložení určitých dokumentů, mezi něž jsou zařazeny i písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy účastníků upravující pro dobu po tomto rozvodu vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného

[32] Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 10 Ca 196/99 ze dne 23. 7. 1999

bydlení a případnou vyživovací povinnost.

Pod pojmem vypořádání vzájemných majetkových vztahů je třeba si představit vypořádání společného jmění. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že s uzavřením dohody o vypořádání společného jmění není nutné čekat až do jeho zániku.

Dohoda zmíněná v § 24a ZoR však nabude účinnosti až nabytím právní moci rozsudku o rozvodu. Mezi podepsáním dohody a nabytím právní moci rozsudku však může uplynout nezanedbatelná doba, během níž se mohou majetkové poměry manželů změnit. Lze doporučit, aby byl k takové dohodě připojen dodatek pamatující na případné změny poměrů. Pokud by se totiž rozsah společného jmění do dne jeho zániku změnil, dohoda by již neodpovídala skutečnému stavu a soud by ji musel považovat pouze za dohodu o částečném vypořádání, která by už nesplňovala podmínky § 24a ZoR a soud by manželství tímto způsobem nemohl rozvést.

Možnost uzavřít dohodu o vypořádání je však časově omezena, a to lhůtou tří let od zániku společného jmění. Po uplynutí této lhůty nastupuje nevyvratitelná právní domněnka vypořádání podle § 150 odst. 4 OZ. Pokud je předmětem dohody vypořádání vlastnického práva k nemovitosti, tak bude mít stejné následky jako nedodržení zmíněné lhůty skutečnost, že dohoda byla uzavřena sice ve lhůtě, nicméně již v této době nebyl podán návrh na vklad do katastru nemovitostí.

Co se týká formy dohody o vypořádání, občanský zákoník vyžaduje na rozdíl od předchozí právní úpravy písemnou podobu. Jestliže do společného jmění manželů náleží i nemovitost, nabývá dohoda účinnosti vkladem do katastru nemovitostí.[33]

Obsahovou stránkou dohody se občanský zákoník příliš nezabývá, nicméně jako každý právní úkon musí splňovat náležitosti §34 an. Pokud by však dohoda obsahovala ustanovení odporující zákonu, nebo taková, která se jej snaží obejít, či jsou v rozporu s dobrými mravy, byla by tak v souladu s § 39 a § 3 odst. 1 založena její neplatnost.

Obsah dohody musí být dostatečně určitý, přičemž soudní praxe uznala tuto podmínku za splněnou i v případě, kdy se účastníci dohodli na rozdělení „skla, prádla a knih“, a to jednou polovinou takto souhrnně označených věcí pro každého z nich. Za nedostatečně vymezený předmět vypořádání se však považuje například formulace „zbývající zařízení bytu“, která by činila tuto část dohody pro neurčitost neplatnou[34].

Další podmínka, kterou zákon pro tyto dohody ukládá, se týká účinků dohody vůči třetím osobám. Platí, že se právní účinky dohody vztahují pouze na její účastníky.

[33] Více k této problematice viz. rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 5.3.1997, sp. zn. 35 Ca 52/96

[34] Více k této problematice viz. Bičovský, J., Fiala, J., Holub, M., Občanský zákoník – Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. 12. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 266.

V §150 odst. 2 je výslovně uvedeno, že práva věřitelů nesmí být dohodou manželů dotčena. V souvislosti s ochranou věřitele jako třetí osoby je potřeba si uvědomit, kdo je v daném závazkovém vztahu dlužníkem. Spadá-li závazek do společného jmění podle pravidel vymezených v § 143 odst. 1 písm. b), jsou oba manželé solidárními dlužníky a vzhledem k tomu, že splnění celého dluhu může věřitel požadovat po kterémkoli z nich, je jejich dohoda o vzájemném vypořádání v podstatě nerozhodná. Navíc platí klasická zásada soukromého práva, že jeho subjekty nemohou jednostranně zasahovat do práv jiných osob. Složitější je situace, kdy je dlužníkem jen jeden z manželů. Tomuto manželu by se nabízela možnost uzavřít s druhým manželem dohodu o vypořádání, v jejímž důsledku by druhý manžel získal většinu (tehdy) společného majetku a manžel – dlužník by z vypořádání vyšel s prázdnýma rukama. Věřitel by tak byl zkrácen o možnost uspokojit svou pohledávku na společném jmění.

Jak tedy zákon věřitele chrání? Dikce zákona budí dojem, že dohoda poškozující práva věřitele je neplatná pro rozpor se zákonem, tedy neplatná absolutně. Povahou neplatnosti takového právního úkonu se zabýval Nejvyšší soud, podle jehož právního názoru je taková dohoda uzavřená s úmyslem znemožnit uspokojení věřitele neplatná podle § 39 OZ pro rozpor se zákonem, přičemž neplatnému úkonu nelze odporovat podle § 42a OZ.[35]

4.1.5.3.2. Vypořádání soudním rozhodnutím

Pokud se manželé na rozdělení jejich společného jmění nedohodnou tak, jak předpokládá § 150 odst. 1,2, nebo nedojde-li uplatnění domněnka podle § 150 odst. 4, rozhodne na návrh některého z nich o vypořádání soud. Jedná se tedy o řízení zahajované výhradně na návrh, k jehož podání jsou oprávněni jak manželé, tak v určitých případech i dědicové některého z nich.

Řízení má charakter tzv. judicium duplex, což znamená, že každý z manželů má postavení jak navrhovatele, tak odpůrce.

Co se týká náležitostí návrhu, tak kromě vylíčení skutečností důležitých pro určení, které věci spadaly do společného jmění a jako takové tam byly v době jeho zániku, pro ocenění věcí a pro zvážení vhodnosti určitého způsobu vypořádání. Dále nesmějí chybět důkazy a konečný návrh, jak by si navrhovatel představoval způsob vypořádání.

Co tedy bude předmětem soudního vypořádání společného jmění, je v dispozici účastníků tohoto řízení. Podle judikatury platí, že účastníka, který tvrdí, že věc je

[35] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2088/ 2000 ze dne 22. 6. 2001

ve společném jmění manželů, tíží důkazní břemeno, že věc byla nabyta za trvání manželství. Prokáže-li se toto nabytí a druhý z manželů tvrdí skutečnosti, které takto nabytý předmět ze společného jmění vylučují, tíží ohledně takových skutečností důkazní břemeno jeho[36]. Předmětem vypořádání jsou tedy ty věci, práva a závazky, které tvořily předmět společného jmění a jejichž vypořádání si účastník přeje.

Co se týká věcí, předpokladem jejich vypořádání je jejich existence v době rozhodování soudu a skutečnost, že v době zániku společného jmění byly jeho součástí. Soudní praxe se potýkala i s případy, kdy věc už neexistovala, protože ji jeden z manželů protiprávně zničil. Takovou věc mu již soud nemůže přikázat, o hodnotu této věci sníží však jeho vypořádací podíl.

Jde-li o práva a povinnosti, která se mají vypořádat, nastává zajímavá situace v případech, kdy některý z účastníků tvrdí možné promlčení. Za těchto okolností je vhodné přikázat pohledávku oběma manželům společně, tak aby případným promlčením byli postiženi či zvýhodněni oba.

Rozsahem jmění, které má být podle návrhu vypořádáno, je soud vázán. Navrženým způsobem vypořádání však již ve svém rozhodování soud omezen není, postupuje podle právní úpravy platné v době zániku společného jmění, což v současné době mimo jiné znamená, že při svých úvahách musí brát zřetel k v zásadám, jimiž se podle zákona vypořádání řídí. Obsah výroku rozsudku musí být naprosto přesný, aby z něj nezpochybnitelně vyplývalo, kterému účastníku připadly ty které majetkové hodnoty, práva a povinnosti. Zvláštní důraz se klade na jejich přesnou specifikaci zejména v případech, kde soud ukládá jednomu z manželů takovou věc vydat druhému z nich. Zvláštní požadavky jsou kladeny na označení nemovitostí podle katastrálního zákona či zákona o vlastnictví k bytům[37].

Důležitým momentem v procesu vypořádání společného jmění je jeho ocenění, které má v podstatě rozhodující vliv na konečnou hodnotu majetku, který jednotlivým manželům připadne. Oceňování majetku obstarává soud, který má několik možností, jak hodnotu majetku určit.

V prvé řadě může vyjít ze shodného tvrzení účastníků o ceně věci. Dále může cenu stanovit sám, zejména pomocí znaleckého posudku. Přitom se vychází z ceny věci obvyklé v daném místě a v době, kdy se o vypořádání rozhoduje. Pro zjištění ceny majetku tedy není rozhodná hodnota, kterou majetkem měl v době, kdy k zániku

[36] Srov. rozsudek NS 22 Cdo 2615/2004 ze dne 19.9.2005

[37] Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon) , Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy... (zákon o vlastnictví bytů)

společného jmění došlo. Judikatura toto pravidlo obhajuje tak, že se tímto způsobem lépe zohlední skutečnost, že se stav a potažmo hodnota majetku v čase vyvíjejí. Stejně tak se mění i cenové předpisy, podle kterých se oceňování majetku provádí, jakož i poptávka po určitých věcech, což jsou další faktory, které ovlivňují hodnotu věci.

K úvaze, z níž toto pravidlo vychází, lze však podle mého názoru mít jisté výhrady. Od okamžiku zániku společného jmění k momentu jeho vypořádání někdy může uplynout poměrně značná doba. V tomto období nejsou ještě majetkové poměry mezi manžely postaveny najisto a vzhledem k osobním důvodům, které k zániku manželství a společného jmění vedly, nemusí být leckdy jednoduché dohodnout se na užívání a správě jednotlivých věcí. V důsledku toho může dojít k situaci, že se věci, která má být předmětem vypořádání, nedostává potřebné péče, chátrá a ztrácí tak na hodnotě. Jeden z manželů může dokonce bez své viny pozbýt možnost s touto věcí nakládat. Domnívám se, že v takových případech není úplně spravedlivé, aby i tento manžel nesl v důsledku oceňování majetku ke stavu v době vypořádání následky v podobě poklesu hodnoty věci. Toto judikatorní pravidlo bylo dále správně rozvinuto o názor, že je vhodné ho aplikovat v těch případech, kdy jde o věc, kterou užíval ten z manželů, jemuž je přikazována, nebo ji užívali oba a nedošlo k jejímu nadměrnému opotřebení či poškození[38]. V ostatních situacích, kdy například věc v období mezi zánikem a vypořádáním SJM užíval výlučně jen ten manžel, jemuž ale v závěru přikázána nebyla, by bylo vhodné takovou změnu hodnoty zohlednit. Druhému z manželů by měl být uhrazen rozdíl hodnoty věci v době zániku SJM a v době jeho vypořádání.

Komplikace činí vypořádání hodnoty členského podílu v bytovém družstvu, spjatého s užíváním družstevního bytu. Platná právní úprava je nedostatečná, protože vychází ze stavu, kdy bylo možno členský podíl ocenit jen jeho zůstatkovou hodnotou, která ovšem zdaleka nedosahovala jeho reálné ceny. Tak byl ten z manželů, jemuž nebyl družstevní byt přikázán, značně znevýhodněn. Toto znevýhodnění judikatura odstranila, nadále se při ocenění členského podílu vychází z jeho tržní ceny. Ovšem v této souvislosti bude judikatura patrně postavena před další sociální problém. Zdá se totiž, že ceny nemovitostí byly „přehřáté," že šlo o „bubliny", které mohou

[38] Více k problematice např. v rozsudku NS sp. zn. 22 Cdo 1119/2005 ze dne 20.6. 2005.
Více k problematice oceňování např. v usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 2216/2004 ze dne 21. 12. 2004: „Cena bytové jednotky ve smyslu § 2 odst. 1 písm. h) zákona č. 72/1994 Sb. je dána cenou, za kterou lze pořídit obdobnou bytovou jendotku ve stavu ke dni zániku BSM v daném místě ke dni rozhodování soudu o vypořářání."

splasknout.[39] Jde o případy, kdy byla cena pro účely vypořádání stanovena v době cenového boomu, ale došlo k jejímu výraznému poklesu. Výše vypořádacího podílu z takto přemrštěné ceny družstevního bytu by totiž mohla být pro manžela, jehož finanční situace není nejlepší, a kterému byla nemovitost přikázána, likvidační. K zamezení těchto neblahých důsledků lze doporučit, aby se manželé dohodli na dalším osudu družstevního bytu, a teprve potom přikročili k vypořádání SJM. Pokud však po zrušení práva společného nájmu družstevního bytu podle § 705 odst. 2 věty druhé OZ nedojde mezi manžely k vypořádání hodnoty členského podílu v bytovém družstvu, náležející do jejich SJM, dohodou ani rozhodnutím soudu k návrhu podanému ve lhůtě tří let od zániku manželství, může se manžel, který se nestal členem družstva, po uplynutí této lhůty domáhat na druhém manželovi, aby mu vyplatil polovinu hodnoty členského podílu. Toto právo se v uvedeném případě promlčuje v obecné lhůtě tří let, která počne běžet od okamžiku, kdy nastaly účinky zákonné domněnky vypořádání společného jmění manželů.[40]

4.1.5.3.3. Zákonná domněnka podle § 150 odst. 4

Zákon dává bývalým manželům možnost vypořádat jejich společné jmění dohodou nebo mohou podat návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu. Tyto možnosti však nejsou časově neomezené, protože to by nebylo žádoucí z hlediska právní jistoty. Bývalí manželé mohou výše zmíněné úkony provést ve tříleté hmotněprávní lhůtě, která začíná běžet okamžikem zániku manželství. Pokud tato lhůta marně uplyne, bez ohledu na to, zda to byl záměr manželů, či jejich pouhá neschopnost lhůtu dodržet, dojde k vypořádání zákonem stanoveným způsobem. Ohledně movitých věcí pak bude platit, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci ze společného jmění manželů pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. O ostatních movitých věcech a o nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné; totéž platí přiměřeně o ostatních majetkových právech, pohledávkách a závazcích manželům společných.

Pro úplnost zbývá dodat, že je-li podle výše citované domněnky vypořádána nemovitost, vyžaduje se zápis této skutečnosti do katastru nemovitostí. Stane se tak na základě souhlasného prohlášení manželů, že podmínky pro uplatnění domněnky byly

[39] Spáčil, J., Zánik a vypořádání společného jmění manželů. Právo a rodina. 2009, č. 1. str. 2.

[40] Spáčil, J. Zánik a vypořádání společného jmění manželů. Právo a rodina. 2009, č. 1. str. 2.

naplněny, a prokázání skutečnosti rozhodné pro počátek běhu tříleté lhůty.

Pokud se během výše uvedené lhůty některému z manželů nezamlouvá, jak jsou věci užívány, je oprávněn podat návrh na úpravu užívání věci nebo přímo návrh na vypořádání. Po uplynutí tříleté lhůty už totiž manžel nebude mít možnost výsledek vypořádání na základě nevyvratitelné právní domněnky podle § 150 odst. 4 OZ změnit poukazem na to, že rozhodný stav neodpovídal jeho vůli. Vypořádání společného jmění soudní cestou je již vyloučeno, pokud však panují pochybnosti o účincích již uplatněné domněnky, zbývá stranám možnost podat určovací žalobu podle § 80 písm. c) OSŘ na to, zda jsou nebo nejsou subjektem práv takto nastolených. Skutečnosti vzešlé z právní domněnky jsou závazné, a to nejen pro manžely, ale i pro třetí osoby.

4.2. Výlučný majetek

Pokud se po uzavření manželství začne ex lege vytvářet společné jmění manželů, neznamená to ještě, že do něj lze zařadit jakýkoli majetek, který kdy některý z manželů nabyl. Občanský zákoník uznává, že existuje určitá masa majetku, která do společného jmění ze zákona patřit nebude. Pro tuto masu majetku se v literatuře vžilo označení výlučný majetek.

Pokud se podíváme zpět do historie, zjistíme, že zákonodárce se snažil udržet ekonomickou vazbu manžela na jeho původní, tedy biologickou rodinu. Nemělo docházet k tomu, aby manžel získal vlastnické právo k věcem, které získal druhý manžel za trvání manželství. Naopak, měla být zachována možnost, aby tento majetek získala zpět původní biologická rodina druhého z manželů. Můžeme vypozorovat zájem na ochraně rodinného majetku a z toho vyplývající přísná pravidla proti zařazení výlučného majetku manžela do společného jmění.

Právní úprava se však vyvíjela ve prospěch majetkového společenství a dnes je výlučný majetek připuštěn jen v poměrně omezeném rozsahu a platí, že ho může manžel nabýt za trvání manželství jen pokud to zákon připouští. Platí zásada, že s výjimkou věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, nemůže žádný z manželů ze společných prostředků koupit věc do výlučného vlastnictví, a to ani se souhlasem druhého z manželů. To vše platí za předpokladu, že si manželé majetkový režim nemodifikovali smluvně. Důkazní břemeno v soudním sporu o to, zda věc je předmětem společného jmění manželů nebo výlučného majetku, tíží toho účastníka, který tvrdí, že určitá věc patří do SJM.

4.2.1. Předmět

Pokud manželé neuzavřeli manželskou smlouvu, tedy jinými slovy neupravili rozsah společného jmění odchylně od zákona, či neodsunuli jeho vznik až ke dni zániku manželství, bude majetek, který jeden z manželů nebo oba dva nabyli za trvání manželství, patřit do společného jmění manželů. To však neplatí bezvýjimečně, protože občanský zákoník vypočítává v §143 majetkové hodnoty, které ze SJM vylučuje.

První skupinu majetku vyloučeného z předmětu SJM tvoří majetek, k jehož nabytí některým z manželů došlo už před uzavřením manželství.

Při určování okamžiku, kdy k nabytí majetku došlo, je nutné vycházet z principů nabývání vlastnického práva. Občanský zákoník například v § 133 odst. 1 stanoví, že převádí-li se movitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví převzetím věci, není- li právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak. Jde v podstatě o reálný právní úkon, kde samotný projev vůle k perfekci nestačí a musí být završen dalším, reálným, úkonem.

Specifická situace nastává u převádění věcí nemovitých na základě smlouvy. V takovýchto případech se podle § 133 odst. 2 vlastnictví nabývá až vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Takovým předpisem je především zákon č. 265/ 1992 Sb. o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem.

Vlastnické právo lze však nabýt i jinak než smluvně, například vydržením za podmínek uvedených v § 134 občanského zákoníku. Pokud některý z manželů tyto podmínky splní až během manželství, bez ohledu na to, že byl oprávněným držitelem předmětné věci již dříve, stává se tato věc součástí SJM.[41]

Druhou skupinou majetku vyloučeného ze společného jmění manželů je majetek nabytý na základě určitých právních důvodů.

Občanský zákoník za tyto důvody považuje dědění a darovací smlouvu. Pokud tedy některý z manželů nabyl určitou majetkovou hodnotu, byť i za trvání manželství, na základě darovací smlouvy, závěti či v rámci dědění ze zákona, budou tyto hodnoty patřit do jeho výlučného majetku. Historicky se ponechání těchto majetků ve výlučném vlastnictví manžela zdůvodňuje tím, že o takto nabytou hodnotu se druhý manžel nezasloužil – neplatí princip ekonomické solidarity.[42]

---

[41] K problematice vydržení viz. nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 6. 1996, sp. zn. II. ÚS 219/95

[42] Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2., rozšířené vydání, Praha: Aspi, a.s., 2007, s. 101.

Pokud k tomu však směřuje vůle smluvních stran, umožňuje právní řád darování manželům přímo do jejich společného jmění.

Třetí skupinu věcí, které jsou ze společného jmění manželů vyloučeny, představují předměty, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů.

Jde o věci, které mají jistou osobní povahu a jsou určeny k užívání pouze jedním z manželů. Zařazení do výlučného majetku nebrání ani to, že tyto věci byly nabyty úplatně za trvání manželství. Pokud se však jedná o věc nikoli obvyklé osobní potřeby, není v takovém případě vyloučena možnost požadovat, aby manžel hodnotu této věci v případě zániku společného jmění do SJM vrátil. Právní praxe pojem věcí osobní potřeby vykládá značně restriktivně, může jít například o ošacení, boty a podobně. Pro úplnost je vhodné dodat, že dřívější právní úprava řadila do výlučného majetku i věci sloužící k výkonu povolání jen jednoho z manželů.

Čtvrtou skupinu majetkových hodnot tvořících výlučný majetek, jsou věci vydané v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka. Předpisy o restituci majetku můžeme rozumět například zákon č. 403/ 1990 Sb. o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 87/ 1991 Sb. o mimosoudních rehabilitacích, zákon č. 229/ 1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Do této kategorie výlučného majetku lze patrně zařadit i plnění, které bylo oprávněnému manželovi poskytnuto na základě předpisů, které mají za cíl odškodnit určité historické křivdy. Příkladem takových předpisů může být nařízení vlády č. 165/ 1997 Sb. o vyplacení jednorázové náhrady ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem nebo zákon č. 212/ 2000 Sb. o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem. Někteří autoři argumentují zařazení těchto náhrad do výlučného majetku tím, že toto plnění představuje silný osobní nárok.[43]

Pátou skupinu majetkových hodnot, které jsou vyloučeny z předmětu SJM, tvoří majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela.

O tom, co se považuje za výlučný majetek manžela, bylo pojednáno výše. Nabytím majetku za tento výlučný majetek můžeme chápat všechny způsoby nabytí

[43] Více k problematice např. Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2., rozšířené vydání, Praha: Aspi, a.s., 2007.

vlastnického práva, které občanský zákoník připouští.

V podstatě se nejedná o rozmnožení dosavadního majetku za trvání manželství, ale o změnu, která nemá vliv na charakter těchto věcí jako předmětu výlučného vlastnictví. Pokud některý z manželů nabyde za majetek patřící do jeho výlučného vlastnictví jiný majetek, jehož hodnota neodpovídá hodnotě původního majetku, nemá to vliv na zařazení tohoto majetku do výlučného vlastnictví.

Může však nastat situace, kdy bude určitý majetek za trvání manželství nabyt částečně ze zdrojů náležejících do společného jmění manželů a částečně ze zdrojů pocházejících z výlučného vlastnictví jen jednoho z manželů. V takovýchto případech se soudní praxe přiklání k názoru, že se takto nabyté věci stávají součástí majetkového společenství manželů, přičemž není rozhodující, jaký byl vzájemný poměr použitých prostředků z těchto dvou zdrojů.

Situaci, kdy je věc pořízena z výnosu půjčky poskytnuté jen jednomu z manželů, řeší judikatura konstantně tak, že pokud byly peníze použity na koupi určité věci, náleží i tato hodnota za splnění podmínek § 143 do společného jmění manželů. K závazku manžela, který peníze takto opatřil a je povinen je vrátit, se přihlédne při vypořádání.[44]

Co se týká práv, jakožto složky pojmu majetek, občanský zákoník tento problém v ustanovení §143 výslovně neupravuje.

Pro určení manželského majetkového režimu je ale rozhodující rozdělení práv na práva osobnostní a majetková. Platí zásada, že práva osobnostní předmětem společného jmění manželů nejsou, z práv majetkových sem nebudou spadat ta, která jsou nerozlučně spojena s osobou jednoho z manželů. Za takováto práva je možné považovat například právo na bolestné a ztížení společenského uplatnění či právo na peněžité zadostiučinění, jakožto prostředku ochrany osobnosti podle § 13 OZ.

Další významnou kategorií práv jsou práva autorská, u kterých je rovněž třeba vycházet z dělení na výlučná práva majetková a osobnostní, jak podává § 10 autorského zákona[45]. Autorská osobnostní práva, mezi které můžeme řadit například právo autora osobovat si autorství či právo na nedotknutelnost díla, nejsou součástí společného jmění manželů. Naopak výnosy z těchto práv již do SJM spadat budou. Co se týká autorských odměn, tak ty je možné do společného jmění manželů zařadit pouze tehdy, pokud byly za trvání manželství a existence SJM autorovi vyplaceny nebo pro něj byly ochrannou

[44] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. občanský zákoník I. §1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 964 s.

[45] zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

autorskou organizací přijaty v rámci její působnosti, i když nebyly autorovi během života vyplaceny.

4.2.2. Správa

K majetku, který je ve výlučném vlastnictví jednoho manžela, má tento manžel všechna oprávnění vyplývající z vlastnického práva a tento majetek si spravuje samostatně, naprosto nezávisle na druhém manželovi. Druhý z manželů nemá k tomuto majetku vůbec žádná práva.

I když by se vzhledem ke skutečnosti, že výnosy z výlučného majetku plynou do společného jmění manželů, mohlo jevit pochopitelné , že druhý manžel má zájem na řádné správě výlučného majetku, nemůže bez zvláštního zmocnění zasáhnout do správy tohoto majetku. Manželé se však podle § 21 ZoR mohou zastupovat v běžných záležitostech. Jde o případ zmocnění přímo na základě zákona, který stanoví, že manžel je oprávněn zastupovat druhého manžela v jeho běžných záležitostech, zejména přijímat za něho běžná plnění, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Další možností, jak by se jeden z manželů mohl podílet na správě výlučného majetku druhého z nich, je možnost zvláštního zmocnění, které může mít podle okolností např. povahu plné moci či příkazní smlouvy podle § 724 an. OZ.

Mezi společným jměním manželů a výlučným majetkem každého z nich však nestojí nepropustná hranice. Mezi těmito dvěma masami majetku dochází často k pohybům a přesunům. V teorii se pro tyto případy vžily dva pojmy, a to záměna (subrogace) a zápočty (náhrady, kompenzace). Už výše bylo zmíněno, že pokud dojde pouze k záměně majetku z výlučného jmění za majetek jiný, nevede to ke vzniku majetkového společenství k takto nabytému majetku.

V průběhu manželství mohou ale nastat různé složitější situace, kdy je například potřeba vynaložit větší finanční obnos, a v daném okamžiku manželé nezkoumají, z jakých zdrojů tuto částku uhradí. Jde o případy, kdy je část majetku nabyta z výlučného majetku jednoho z manželů, a část majetku ze společného jmění jich obou. V soudní praxi se ustálil výklad, že takto nabytý majetek bude tvořit vždy zákonné majetkové společenství, resp. SJM. Pouze v případě zániku a vypořádání SJM vzniká manželovi, z jehož výlučného majetku byla věc nabyta, vůči druhému z nich pohledávka. Vodítkem pro určení výše takovéto náhrady je podle ustálené soudní praxe výše tzv. redukovaných investic (vnosů), o kterých pojednávám v kapitole o vypořádání SJM.

Nelze přehlédnout, že tento přístup jednoznačně upřednostňuje společné jmění manželů na úkor výlučného majetku. Otázkou je, nakolik je toto řešení vyhovující. De lege ferenda by se mělo při určování manželského majetkového režimu přihlížet zejména k tomu, v jakém poměru se na nabytí nové věci výlučný a společný majetek podílí. Inspirací by mohla být současná právní úprava určování vlastnictví ke zpracované věci, kde je rozhodující tzv. major pars[46]. Do společného jmění manželů by potom připadl nově nabytý majetek jenom tehdy, byl-li by poměr pořizovacích zdrojů, tedy SJM a výlučného majetku, určitým způsobem nevyvážený, přičemž větší část by tvořily zdroje pocházející ze společného jmění.

4.3. Modifikace společného jmění

4.3.1. Pojem

Pod pojmem modifikace společného jmění manželů si můžeme představit obměnu, úpravu nebo přizpůsobení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů, jak je obecně vymezen v § 143, tak aby lépe odpovídal potřebám manželů.

Možnost modifikovat majetkové společenství nebyla v českém právním řádu zakotvena vždy. Shrňme si stručně, jak k tomuto řešení manželských majetkových vztahů přistupovaly na našem území jednotlivé právní úpravy.

Zákon o právu rodinném č. 265/1949 Sb., dával v § 29 manželům možnost dohodnout formou soudního zápisu, že rozsah jmění jim společného bude jiný, než jaký je při zákonném společenství majetkovém. Zákon připouštěl i od zákona odlišnou úpravu správy zákonného majetkového společenství. V praxi se však k tomuto řešení mnoho manželských párů neuchylovalo a nízký počet smluvních modifikací později posloužil jako jeden z argumentů pro jejich vyškrtnutí z právního řádu.

Občanský zákoník z roku 1964 nahradil zákonné společenství manželů bezpodílovým spoluvlastnictvím manželů a vyloučil právo si toto spoluvlastnictví smluvně upravit odlišně od zákona. Kromě toho nový zákoník výslovně stanovil, že právní účinnost smluv uzavřených podle ustanovení § 29 odst. 1 zákona o právu rodinném zanikla dnem 1.4. 1964. Dalším zlomovým okamžikem byla až novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 509/1991 Sb., která do právního řádu vrátila možnost smluvních modifikací majetkového společenství v podobě, jak ji známe

[46] Dvořák, J., Spáčil, J., Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2., rozšířené vydání, Praha: Aspi, a.s., 2007, s. 112.

dnes. Novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb., byly odstraněny některé výkladové nejasnosti panující v této problematice.

Občanský zákoník v současné době připouští několik možných změn zákonem stanoveného rozsahu SJM a to jeho rozšíření, zúžení, či vyhrazení jeho vzniku ke dni zániku manželství. Zákonem vymezený rozsah společného jmění manželů lze modifikovat smlouvou uzavřenou mezi manžely či rozhodnutím soudu. Přesněji řečeno, smluvně lze zákonem definovaný rozsah SJM jak zúžit, tak i rozšířit či změnit dobu jeho vzniku, ale co se týká změn SJM rozhodnutím soudu, uvádí hlava druhá OZ pouze možnost zúžení.

V této kapitole bych se ale ráda zaměřila zejména na smluvní modifikace, kterým je věnován § 143a OZ, který stanoví, že manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů. Takto mohou manželé změnit rozsah majetku a závazků nabytých či vzniklých v budoucnosti, ale i majetku a závazků, které již tvoří jejich společné jmění. Předmětem této smlouvy mohou být i jednotlivé majetkové hodnoty a závazky. Jestliže je předmětem smlouvy nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů nebo do výlučného majetku jednoho z nich, nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí.

V odstavci druhém téhož ustanovení se uvádí, že manželé mohou dále smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, pokud nejde o věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Odstavec třetí připouští, že muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství, mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit své budoucí majetkové vztahy v manželství obdobně.

Účinkům výše uvedených smluv vůči třetím osobám je věnován odstavec čtvrtý, podle nějž se manželé mohou vůči jiné osobě na smlouvu uvedenou v předcházejících odstavcích odvolat jen tehdy, jestliže je jí obsah této smlouvy znám.

Jak tedy bylo již výše uvedeno, společné jmění manželů může být smlouvou uzavřenou mezi manžely formou notářského zápisu rozšířeno nebo zúženo. V praxi méně často využívanou možností modifikace SJM je jeho rozšíření. Rozšířením se rozumí stav, kdy se součástí společného jmění manželů stane i majetek a závazky, které z něj ustanovení § 143 odst. 1 vylučuje.

Počátky aplikace této právní úpravy nebyly prosty problémů a nejasností. Notáři, kteří byli zákonem pověřeni sepisováním těchto smluv, se museli vypořádat s nejistotou, zda je možné takto smluvně rozšířit SJM i jen o jednotlivé majetkové kusy.

Na tuto otázku lze odpovědět kladně, tedy že předmětem této smlouvy mohou být i jednotlivé majetkové položky i závazky. Pokud je předmětem takovéto smlouvy nemovitost, nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí. Pro účinnost smluv modifikujících zákonný rozsah společného jmění manželů však obecně platí, že jim lze přiznat právní účinek ex nunc a zpětná účinnost není přípustná.

V praxi se ovšem těší mnohem větší oblibě možnost smluvního zúžení zákonného rozsahu společného jmění manželů. Tím se rozumí situace, kdy manželé uzavřou formou notářského zápisu smlouvu, kterou z předmětu společného jmění manželů vyloučí majetek a závazky, které by do něj jinak spadaly. Takto vyjmutý majetek a závazky je nutné nejprve vypořádat, a to buď způsobem vymezeným ve smlouvě nebo podle obecných pravidel zakotvených v ustanovení § 149 občanského zákoníku. Takto vyňatý a vypořádaný majetek potom zůstane ve vlastnictví jednotlivých manželů.

Otázkou je, nakolik lze zákonný rozsah SJM omezit, tedy zda by bylo možné SJM prakticky vyloučit. Jako vodítko může posloužit ustanovení § 143a odst. 2 OZ, podle nějž mohou manželé smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, pokud nejde o věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti. Pokud ještě navíc přihlédneme k funkcím společného jmění manželů a k účelu manželství jako takového, kdy § 18 zákona o rodině mimo jiné uvádí, že manželé jsou povinni spolu žít, lze mít za to, že právě věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti představují onu majetkovou masu, která musí být v SJM zastoupena vždy.

Další omezení smluvní svobody, které ale nelze z dikce zákona přímo dovodit, se týká podílu, v jakém manželé nabývají vlastnické právo. Tyto podíly musejí být zásadně rovné a uzavření smlouvy, která by stanovila nestejné podíly na společném jmění, by byla nepřípustná.

Další modifikací zákonného režimu společného jmění je možnost odložit jeho vznik ke dni zániku manželství. Pro tento úkon je vyžadována forma notářského zápisu a dále splnění podmínky, že v majetkovém společenství zůstanou alespoň předměty tvořící obvyklé vybavení domácnosti. Během manželství potom každý manžel nabývá do svého vlastnictví, případně do podílového spoluvlastnictví. Ke dni zániku společného jmění budou potom představovat jeho předmět jen ty majetkové hodnoty a závazky, které splňují podmínky ustanovení § 143 OZ. Majetek, který již z předmětu společného jmění vyšel, se dále nezohledňuje a neprovádějí se žádné zápočty.

4.3.2. Využívání možnosti upravit manželský majetkový režim odchylně od zákona

V České republice prozatím neexistuje žádná statistika nebo ústřední evidence, ze které by se dalo zjistit, nakolik jsou jednotlivé smluvní modifikace využívány.

Určitou představu můžeme ale získat nahlédnutím do notářských praxí. Podle JUDr. Martina Foukala, notáře v Praze, který se v rámci své praxe věnuje mimo jiné i problematice manželských smluv, lidé možnost modifikovat zákonný rozsah společného jmění manželů přijímají velice kladně. Dalo by se říci, že od roku 1998, kdy zákon možnosti modifikace otevřel, tento institut vstoupil do povědomí lidí natolik, že se k tomuto řešení uchyluje čím dál tím více manželských párů.

Drtivá většina klientů, cca 98%, kteří k JUDr. Foukalovi přicházejí s požadavkem na modifikaci jejich společného jmění, volí cestu jeho zúžení. S přáním odložit vznik SJM až ke dni zániku manželství se ve své praxi JUDr. Foukal zatím nesetkal a zbytek klientů, cca 2%, se rozhodl pro variantu rozšíření jejich společného jmění manželů. Toto řešení majetkových vztahů manželů bývá voleno naprosto výjimečně. Jako charakteristický příklad bych uvedla následující skutečný případ, kdy manželé požadovali rozšířit jejich společné jmění o určitou majetkovou hodnotu: Manžel je vlastníkem bytu, s jehož dofinancováním mu ještě před uzavřením sňatku významně pomohl jeho tchán. Ten má však, jakožto člen manželčiny biologické rodiny, zájem na tom, aby tento byt v případě zániku manželství zůstal v rodině. Jako řešení se tedy nabízí rozšířit společné jmění těchto manželů o předmětnou nemovitost.

Pro lepší představu o tom, kdo možnosti modifikace SJM využívá, lze klienty notáře rozdělit do několika skupin. První početnou skupinu tvoří manželské páry, kde se jeden z partnerů obává ekonomické nejistoty. Častým důvodem bývá to, že druhý manžel nese určitá podnikatelská rizika. Druhou neméně početnou skupinu tvoří lidé, kteří vstupují do manželství už poněkolikáté a ze zkušeností společné jmění manželů nechtějí . Tito klienti si přejí povětšinou zúžit SJM co nejvíc a zároveň obvykle sepisují závěť, aby neochudili v případě dědictví svoje vlastní děti. V další skupině nalezneme osoby, které vstupují do manželství už poněkolikáté a chtějí v případném dědickém řízení zvýhodnit jejich společné děti – častým řešením je zúžení společného jmění manželů např. ve prospěch manželky, přičemž v SJM zůstává společný dům, k tomuto domu je zřízeno věcné břemeno ve prospěch přeživšího manžela.

4.3.3. Ochrana třetích osob

Uzavření smlouvy podle § 143a upravuje majetkové vztahy mezi manžely. Za určitých okolností však může změna manželského majetkového režimu zasáhnout i do práv třetích osob. Připomeňme si, že společné jmění manželů může sestávat nejen z majetkových hodnot, ale i ze závazků.

Tyto závazky plní podle § 145 odst. 3 OZ oba manželé společně a nerozdílně. Jedná se tedy o solidární závazky, které jsou založeny právním předpisem. Občanský zákoník rozlišuje solidaritu dlužníků (pasivní solidarita) a solidaritu věřitelů (aktivní solidarita). Jsou-li dlužníci zavázáni solidárně, tedy více dlužníků má věřiteli splnit dluh společně a nerozdílně, znamená to, že věřitel je oprávněn požadovat plnění na kterémkoli z nich. Jestliže dluh splní jeden dlužník, dluh zanikne. Institut pasivní solidarity umožňuje věřiteli domáhat se s úspěchem splnění celé pohledávky u kteréhokoli ze spoludlužníků. Pokud by věřitel chtěl svou pohledávku uplatnit před soudem, stačí mu domáhat se splnění dluhu pouze od solventnějšího ze spoludlužníků.

Dlužnickou solidaritou se zlepšuje postavení věřitele, zvyšuje se tak jistota, že jeho pohledávka bude uspokojena. Spadá-li závazek do společného jmění manželů, má věřitel jistotu, že jeho splnění bude moci požadovat od kteréhokoli z manželů. Další věc, která je pro věřitele v takovémto závazkovém právním vztahu důležitá, je otázka, z jakého majetku bude možno jeho pohledávku uspokojit v případě, že závazek nebude splněn řádně a včas.

Pokud předmětný závazek splňuje předpoklady pro jeho zařazení do společného jmění manželů podle § 143 odst. 1 písm. b), odpovídají za jeho splnění manželé nejen majetkem v jejich společném jmění, ale i každý svým výlučným majetkem.

Jiná situace ovšem nastane tehdy, převezme-li jeden z manželů bez souhlasu druhého závazek, který svým rozsahem převyšuje míru přiměřenou jejich majetkovým poměrům. Za takovýto závazek bude odpovídat zadlužívší se manžel majetkem, který má ve svém výlučném vlastnictví, a majetkem ze společného jmění manželů. A právě v těchto případech je pro věřitele rozhodující, jaký je rozsah společného jmění manželů.

Uzavřou-li manželé smlouvu podle §143a odst. 1, kterou výrazně zúží jejich SJM ve prospěch výlučného majetku manžela, bez jehož souhlasu byl závazek převzat, zmenší se tím i majetek, na němž by se věřitel mohl hojit. Vzhledem k domněnce společného jmění podle § 144 bude pravděpodobně věřitel vstupující do závazkového právního vztahu s jedním nebo oběma manžely předpokládat existenci společného jmění v zákonném rozsahu.

Občanský zákoník proto k ochraně třetích osob v § 143 odst. 4 stanoví, že se manželé můžou vůči jiné osobě na smlouvu modifikující společné jmění odvolávat jen tehdy, jestliže je jí obsah této smlouvy znám. Pro objasnění některých pojmů si dovoluji citovat úryvek z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1593/2004: „Za jinou osobu ve smyslu § 143a odst. 4 OZ je třeba považovat osobu, jíž se obsah smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění může v jejím právním postavení nějak dotknout,resp. může zkrátit její práva. Přitom není právně relevantní, zda taková smlouva byla uzavřena před vznikem právního vztahu některého z manželů (případně jich obou) k třetí osobě nebo později. Není také podstatné, zda tato třetí osoba byla o takovém zúžení informována při vzniku právního vztahu, rozhodná je jakákoli její vědomost o zúžení rozsahu SJM, jež by mohlo ovlivnit její majetkové poměry.“

V soukromém právu se uplatňuje zásada vigilantibus jura, což znamená přibližně to, že si každý má hlídat svá práva a dbát, aby o ně nepřišel, aby nebyla promlčena a tak podobně. Vůči věřiteli by však bylo nepřiměřeně tvrdé požadovat, aby se sám vyznal v majetkových poměrech manželů. Věřitel by tak podstupoval nebezpečí, že poskytne úvěr v mylném domnění, že za manželem stojí kromě jeho výlučného majetku i rozsáhlé společné jmění, z nějž by se mohl hojit. Proto je na místě, že důkazní břemeno o tom, že třetí osoba obsah smlouvy znala, zatěžuje manžele. Pokud tedy manželé chtějí, aby byl při stanovení jejich majetkové odpovědnosti za závazek zohledněn pozměněný rozsah SJM, musí zajistit, aby se věřitel o této skutečnosti dozvěděl.

Vzhledem k principu materiální publicity jsou této povinnosti ušetřeni podnikatelé zapsaní do obchodního rejstříku, kteří takovou smlouvu vložili do sbírky listin. Ostatním lze jen doporučit, aby si od třetích osob vyžádali potvrzení, že existenci manželské smlouvy vzaly na vědomí.

Potíže se zjišťováním a dokazováním úpravy manželského majetkového režimu by mohl pomoci odstranit veřejný rejstřík manželských smluv. Zavedení takové evidence by však mělo být provedeno s mimořádnou péčí, protože se jedná o velice citlivé údaje. Zákonodárce by měl zhodnotit následující okruhy otázek. Za prvé by se mělo zvážit, zda se budou zveřejňovat všechny smlouvy, které mají dopad na majetkové vztahy mezi manžely. Pokud ano, jakým způsobem? Bylo by vhodnější do rejstříku zařadit tyto smlouvy jako celek, aby se oprávněná osoba mohla seznámit s celým jejich obsahem? Nebo by bylo přijatelnější zveřejňovat jen ty části, které prokazatelně mají schopnost ovlivnit postavení věřitele? Nebo by snad měl mít rejstřík podobu seznamu, ze kterého bude možné zjistit pouze holý fakt, že manželé společné jmění modifikovali,

a ponechat na věřiteli, jak s touto informací dále naloží? Dále je nutné vyřešit, kdo a za jakých podmínek bude oprávněn do takového rejstříku nahlížet a získávat z něj údaje. A v neposlední řadě je tu samozřejmě otázka, kdo bude vedením rejstříku pověřen.

V České republice zatím neexistuje žádná všeobecná a veřejně přístupná evidence smluv, kterými manželé modifikují zákonný rozsah jejich společného jmění, do budoucna se s ní však počítá. Svědčí o tom návrh nového občanského zákoníku, který je nyní ve fázi vypořádávání připomínek a na přelomu roku 2008/2009 bude odeslán do vlády. V § 603 návrhu se dočteme, že smlouvy o manželském majetkovém režimu se zapisují do veřejného seznamu podle zvláštního zákona. Do seznamu se zapisuje vše, co mění zákonný majetkový režim manželů. Zvláštní zákon však zatím nebyl vydán.

Co se týká evidování manželských smluv, tak je v současné době zatím jisté jen to, že od 1.7. 2009 budou do určité evidence povinně zapisovány všechny smlouvy tohoto druhu, které byly uzavřeny po výše uvedeném datu. Řeč je však o jiné evidenci, než na kterou pamatuje návrh nového občanského zákoníku, a to o Centrální evidenci manželských smluv podle § 35c Notářského řádu. Tato evidence má sloužit pouze účelům dědického řízení. Zavedení předmětného rejstříku vychází ze zákona č**.** 7 / 2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony . Jedním ze zákonů, který je touto novelou poznamenán, je i zákon č. 358/ 1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále též jen „notářský řád“).

Důvodem je ochrana práv zemřelého a jeho dědiců. Myšleno je na situace, kdy je společné jmění zúženo ve prospěch výlučného majetku manžela, který zemře dřív. Přeživší manžel zamlčí, že touto smlouvou byla většina majetku, jenž by normálně spadal do společného jmění, vyhrazena do výlučného vlastnictví zemřelého manžela, takže před vlastním projednáním dědictví dojde k vypořádání majetkové masy, která rozsahem odpovídá zákonnému rozsahu společného jmění a zákonní dědicové potom dědí jen ze zlomku toho, na co by jinak měli nárok. Tím, že se soud nedozví o změně majetkového režimu mezi manžely, dojde k chybnému rozhodnutí se všemi z toho vyplývající mi důsledky.

Právě z tohoto důvodu dochází k zavedení evidence smluv mezi manžely a osobami hodlajícími uzavřít manželství.[47] Výše zmíněný zákon tedy zavádí Centrální evidenci manželských smluv, která je podle §35 c neveřejným seznamem v elektronické

[47] Krásná, A., Zavedení evidence manželských smluv od 1. 7. 2009, Právo a rodina, 2009, č. 7, s. 8.

podobě, který vede, provozuje a spravuje Notářská komora. V této evidenci jsou evidovány smlouvy o rozšíření nebo zúžení stanoveného rozsahu společného jmění manželů a smlouvy o vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství, uzavřené manžely nebo mužem a ženou, kteří chtějí uzavřít manželství (dále jen „manželská smlouva“). Do Centrální evidence manželských smluv se zapisují údaje stanovené předpisem přijatým sněmem Notářské komory. Zápis údajů o manželské smlouvě do této evidence provádí bez zbytečného odkladu notář, který takovou smlouvu sepsal. Notářská komora v řízení o dědictví na žádost sdělí elektronickým přenosem dat notáři, který byl jako soudní komisař pověřen provedením úkonů v řízení o dědictví, zda je či není evidována manželská smlouva uzavřená zůstavitelem nebo více takových smluv a u kterého notáře je uložena. Notářům sice na jedné straně přibudou některé úkoly spojené s existencí této evidence, ale v konečném důsledku se jim usnadní zjišťování aktiv a pasiv dědictví. V každém případě by nemělo být pochyb o tom, že zavedení této evidence je cestou k rozvíjení a upevňování zákonnosti[48].

Pro úplnost je vhodné poznamenat, že práva třetích osob jsou v souvislosti se smluvními modifikacemi chráněna i po linii procesněprávní. Občanský soudní řád v § 262a odst. 1 stanoví, že výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

Podle odstavce druhého téhož ustanovení se při výkonu rozhodnutí se nepřihlíží ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů o majetek, který patřil do společného jmění v době vzniku vymáhané pohledávky. Totéž platí, byl-li zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů smlouvou rozšířen o majetek povinného, který nepatřil do společného jmění v době vzniku vymáhané pohledávky.

[48] Krásná, A., Zavedení evidence manželských smluv od 1. 7. 2009, Právo a rodina, 2009, č. 7, s. 8.

5. Majetkové vztahy mezi manžely v rakouském právu

5.1. Obecně

Majetkové vztahy mezi manžely jsou upraveny především v ustanoveních §§1217-1266 ABGB. Tato úprava platí na území dnešního Rakouska od roku 1811 a od té doby nedoznala žádných zásadnějších proměn. Změny, ke kterým přeci jen došlo, se týkají v prvé řadě zrovnoprávnění manželky s manželem. Jako příklad bych uvedla ustanovení § 1237, které upravuje zákonný stav oddělených majetků, a z něhož byla vypuštěna domněnka, že v pochybnostech se má za to, že jmění bylo nabyto mužem. Dále byla zrušena například ustanovení §§ 1238 – 1241, týkající se zejména správy a hospodaření s majetkem, který se v manželství nacházel. Rakouský právní řád již například nadále nepočítá s právní domněnkou, že neodporovala-li manželka, platí, že svěřila svému manželovi jako svému zákonnému zástupci správu svého volného jmění. Za zmínku stojí i posun v interpretaci § 1247 ABGB, které je věnováno případům, kdy muž dá ženě šperk či jiné cennosti. Toto ustanovení zakládá domněnku, že v případě pochybností se má za to, že muž ženě tyto předměty nepůjčil, ale daroval. Dnes je toto ustanovení přípustné vykládat i obráceně, ve prospěch muže. Ponechme ale stranou dějiny a zaměřme se na platnou právní úpravu.

Manželské majetkové právo je založeno na několika režimech. Na prvním místě se uplatňuje dispozitivní zákonný režim oddělených majetků (Gütertrennung). Takto ze zákona nastolenou úpravu však lze nahradit smluvním režimem, tedy uzavřením manželské smlouvy (Ehepakt), jejímž obsahem může být založení některého z typů majetkových společenství (Gütergemeinschaft) . Na rozdíl od českého občanského zákoníku neobsahuje ABGB ustanovení, které by přímo zakládalo možnost domáhat se u soudu, aby modifikoval zákonný stav majetkových vztahů. Zatímco v ČR lze tedy podat za určitých okolností návrh, aby soud společné jmění zúžil, v Rakousku ze zákona nevyplývá možnost požadovat, aby soud druhého manžela přinutil vzdát se svého odděleného majetku a místo něj založit majetkové společenství. Případy, kdy vyvstane mezi manžely potřeba vzájemného hmotného zabezpečení a majetkové podpory, je řešena na úrovni vzájemné vyživovací povinnosti.

5.2. Zásada oddělených majetků a její prolamování

Klíčovým ustanovením je § 1233 ABGB, podle nějž manželský svazek sám ještě nezakládá majetkové společenství. K tomu se vyžaduje zvláštní smlouva, jejíž obsah a právní forma se posuzuje podle ustanovení o smlouvách o společenství statků podle hlavy dvacáté sedmé ABGB. Tento stav dále objasňuje § 1237, který stanoví, že pokud se manželé o užívání svého jmění nedohodli jinak, podrží si každý z nich své dřívější vlastnické právo a na to, čeho jeden manžel během manželství nabyde a jakýmkoli způsobem získá, nemá druhý manžel nárok.

Pokud tedy manželé své majetkové vztahy neupraví zvláštní smlouvou jinak, nedochází během manželství ke smíšení jejich jmění. Platí to jak pro majetek, který každý z nich měl již před uzavřením sňatku, tak i pro jmění získané jakýmkoli způsobem během manželství. Zásadně platí i to, že za závazky jednoho manžela druhý z nich neodpovídá.

Princip oddělených majetků se však neuplatňuje zcela důsledně, protože v běžném životě není dost dobře možné vyhnout se určitému majetkovému společenství nebo alespoň přesunům určitých majetkových hodnot z mezi jednotlivými masami majetku. Některé smlouvy, které vedou k převodům majetku mezi manžely, však podle § 1 NotaktsG[49] vyžadují formu notářského zápisu.

Pravidelně se vytváří určitá majetková masa, jejíž existenci si ale manželé uvědomují spolu s potřebou jejího vypořádání až v případě rozvodu, zrušení manželství či jeho prohlášení za nicotné. Jedná se o soubor jmění, které EheG nazývá eheliche Ersparnisse a Gebrauchsvermögen, což by se dalo volně přeložit jako manželské úspory a manželský užitný majetek[50]. Rakouský zákon o manželství (dále jen EheG) tyto pojmy vymezuje v §81 odst. 2 EheG. Za Gebrauchsvermögen lze podle tohoto ustanovení považovat všechny věci, které během manželského soužití sloužily potřebám obou manželů, zejména vybavení domácnosti a manželský byt. Soudní praxe pod tento pojem zahrnula například i automobil užívaný oběma manžely či rekreační domek.

Manželský byt, což je byt, v němž manželé během manželského soužití společně žili, má zvláštní postavení. Ačkoli rakouské právo respektuje samostatný majetek každého z manželů, v otázce bydlení je tato zásada prolomena. Podle § 82 odst. 2 EheG

[49] RGBl. Nr. 75/1871 ve znění poslední novely, BGBl. I Nr. 68/2008

[50] Evropská soudní síť tyto pojmy rovněž překládá jako „manželský užitný majetek“ a „manželské úspory“. K manželskému užitnému majetku náleží vedle bytu manželů a domácnosti všechny ostatní předměty, které během řádného manželského soužití skutečně sloužily životním potřebám obou manželů. Manželské úspory jsou všechny hodnoty nashromážděné manželi během manželského soužití.
Více na: http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_aus_cs.htm#3.b)

je nutné v případě zániku manželství učinit společně obývaný byt předmětem vypořádání i tehdy, měl-li tento byt jeden z manželů ve vlastnictví již před sňatkem, zdědil-li ho, či ho obdržel darem od třetí osoby. Tento zásah do vlastnictví je však připuštěn pouze za předpokladu, že druhý z manželů je na obývání tohoto bytu existenčně závislý. Totéž platí i pro vybavení domácnosti. Zda jsou tyto podmínky splněny, posuzuje v konkrétních případech soud.

Za eheliche Ersparnisse neboli manželské úspory považuje §81 odst. 3 EheG vklady jakéhokoli druhu, které manželé během manželského soužití nashromáždili, a které jsou určeny podle své povahy k dalšímu zhodnocování. Tento pojem je velice široký a zahrnuje nejen peníze v hotovosti, ale i úspory na bankovních účtech, starožitnosti či nemovitosti, zkrátka vše, co manželé během manželství nabyli s cílem dále zhodnocovat, ať už například prodejem či pronájmem. Je však důležité si uvědomit, že režim manželských úspor se vztahuje jen na ty majetkové hodnoty, které manželé nashromáždili během manželského soužití, které se ne vždy svojí délkou trvání shoduje s trváním manželství. Úspory nabyté jedním z manželů sice za formálního trvání manželství, ale po zániku soužití, tomuto režimu nepodléhají.

Zásada oddělených majetků je prolamována i v jiných případech, například tehdy, zanikne-li manželství z důvodu smrti jednoho z manželů. Manžel sice podle ABGB není zařazen ani do jedné ze čtyř tříd zákonných dědiců, myšleno na něj jako na dědice po zesnulém manželovi ovšem samozřejmě je. Jelikož zde není jako v českém právu zákonné společné jmění, které je třeba v dědickém řízení vypořádat a zůstavitelův podíl rozdělit mezi dědice, považuji za vhodné nastínit rakouskou úpravu manželského dědického práva. Ta je obsažena v ustanovení §757 ABGB, které mimo jiné stanoví, že je pozůstalý manžel vedle zůstavitelových dětí a jejich potomků zákonným dědicem čtvrtiny pozůstalosti. Pokud manžel dědí společně se zůstavitelovými rodiči a jejich potomky, nebo spolu s jeho prarodiči, tvoří jeho podíl polovina pozůstalosti. Na manželův podíl se ve všech případech započte, co mu připadlo ze zůstavitelova majetku podle manželské smlouvy nebo dědické dohody. Pokud není dědiců vyjmenovaných v dědických třídách, připadne pozůstalému manželovi celé dědictví.

Jaká část zůstavitelova majetku manželovi připadne, bude tedy záležet na konkrétní konstelaci případných zákonných dědiců. Abychom se ale vrátili k původnímu problému výjimek z obecného pravidla oddělených majetků, počet a charakter ostatních dědiců nic nemění na skutečnosti, že pozůstalý manžel má určitá oprávnění ke společné domácnosti. Jedná se o případ tzv. zákonného

Vorausvermächtnis, což je institut vycházející z římského práva známý pod názvem legatum. Označuje se jím přidělení jednotlivých penězi ocenitelných hodnot z majetku zůstavitele určité osobě v případě smrti zůstavitele. Získání takového majetkového prospěchu určitou osobou z ní však ještě nedělá dědice[51]. Manželovi jsou tímto způsobem přímo ze zákona přiznány movité součásti společné domácnosti a právo zůstat bydlet ve společném bytě.

Jiným případem, kdy jednomu manželovi vzniká nárok na část majetku druhého z nich, je stav, kdy jeden z manželů pomáhá tomu druhému při jeho výdělečné činnosti. Důsledky plynoucí z takového přičinění upravuje § 98 ABGB, který stanoví, že manžel, který takto pomáhal, má nárok vůči druhému manželovi na přiměřenou odměnu jeho spolupůsobení. Konkrétní výše nároku se řídí podle druhu a doby trvání jeho výkonů, životní úrovně manželů, přičemž se má zohlednit poskytování výživy.

Další situací, kdy dochází k účasti obou manželů na majetku, je spoluvlastnictví založené v případech společného právního jednání manželů, v jehož důsledku dojde k převzetí určité věci manžely. V takových případech nastupuje i solidární odpovědnost za závazky.

Další výjimka z výlučné odpovědnosti každého z manželů za závazky je připuštěna v souvislosti s úpravou vzájemného zastupování manželů při právních úkonech. Jedná se o zvláštní příklad zákonného zástupce podle § 96 EheG. Tento institut je nazván Schlüsselgewalt, doslovně přeloženo jako „správa klíče," volně přeloženo jako zastupování v obvyklých záležitostech společné domácnosti. Podle tohoto ustanovení má manžel, který není výdělečně činný a pečuje o domácnost, oprávnění zastupovat druhého z manželů při právních úkonech každodenního života. Pokud tedy jde o úkon, který odpovídá jejich majetkovým poměrům, je z něj zavázán i druhý z manželů. Pro úplnost lze ještě dodat, že k takovému jednání není potřeba plná moc. Manžel však může vyloučit, aby za něj bylo takto jednáno, tím, že dá třetí osobě na vědomí, že si nepřeje být druhým manželem zastupován.

[51] výklad pojmu „Vorausvermächtnis" převzat http://de.wikipedia.org/wiki/Verm%C3%A4chtnis

5.2.1. Vypořádání manželského užitného majetku a manželských úspor v případě zániku manželství podle § 81 a násl. EheG

V případě předčasného zániku manželství, který může nastat rozvodem[52], zrušením manželství nebo jeho prohlášením za nicotné[53], vyvstane potřeba vypořádání manželského užitného majetku a manželských úspor, stejně tak jako závazků, které s nimi souvisejí. Z vypořádání jsou naopak vyloučeny například všechny předměty přinesené manželi do manželství, nabyté z důvodu úmrtí nebo darováním třetí osobou. Ani takovýto právní důvod nabytí však nevylučuje ze zahrnutí do majetkové masy určené k vypořádání byt, v němž manželé žili, za předpokladu, že jeden z manželů je na dalším užívání takového bytu existenčně závislý, či to odůvodňují potřeby jejich společného dítěte.

Dále jsou z vypořádání vyjmuty předměty sloužící k osobnímu užívání samotným manželem nebo k výkonu jeho povolání a také podniky a podíly v podnicích, pokud tyto nepředstavují pouhé hodnotové údaje. Vyloučení podniku z předmětu vypořádání se odůvodňuje zájmem na zachování podniku a potřebou ochrany pracovních míst.

Na rozdělení majetku podléhajícího vypořádání se mají manželé v prvé řadě dohodnout. Pro takovouto dohodu nestanovuje EheG ani ABGB žádná zvláštní kritéria, stačí, když se postupuje podle zásad spravedlnosti a zohlednění skutečnosti, jak který z manželů do rozdělovaného majetku přispěl. Dále by měli podle § 90 odst. 1 EheG manželé docílit co nejmenšího zásahu do dosavadních životních zvyklostí a také toho, aby po vypořádání nebyli nuceni zůstávat ve styku, jak uvádí § 84 EheG, z jehož dikce lze však usuzovat pouze na doporučující povahu tohoto ustanovení.

Pokud se manželé na rozdělení majetku nedohodnou, nastupuje možnost soudního vypořádání. Úpravu nalezneme v ustanovení § 85 a násl. EheG. Každý

[52] Rakouské právo rozlišuje tři druhy rozvodů: rozvod z důvodu zavinění, rozvod z důvodu rozpadu společné domácnosti po dobu alespoň tří let a rozvod dohodou. Podstatným důvodem k rozvodu je neodvratný rozpad manželského soužití. Rozpad může být vyvolán vážným manželským prohřeškem jednoho z partnerů, zejména pokud byl partner nevěrný nebo způsobil druhému z manželů fyzické násilí nebo těžkou psychickou újmu.

[53] Důvody nicotnosti jsou uvedeny v §§ 21 až 25 EheG, jedná se např. o dvojí manželství, příbuzenský vztah mezi manžely, nepzpůsobilost k právním úkonům některého z manželů či případy, kdy je manželství uzavřeno jen s cílem získání státního občanství. Nicotnost prohlašuje soud, a to i bez návrhu. Vztahy mezi manžely se říkdí ustanoveními o rozvodu, přičemž konkrétní postup se řídí podle toho, zda, a kterému z manželů, byly důvody nicotnosti známé. Důvody pro zrušení manželství jsou vymezeny v §§35 až 39 a v § 44 EheG. jde např. o omyl v osobě snoubence či vynucení sňatečního souhlasu. Manželství ruší soud na návrh některého z manželů, který však musí být podán ve lhůtě 1 roku. Následky zrušení manželství se řídí ustanoveními o rozvodu.

z manželů má právo podat u soudu návrh na vypořádání manželských úspor a manželského užitného majetku. Soud postupuje podle zásad spravedlnosti a směrodatným kritériem, kterým se při rozdělování těchto majetkových mas řídí, je přičinění každého z manželů na nabytí předmětného majetku. Za takovéto přičinění se podle § 83 odst. 2 EheG výslovně považuje péče o domácnost a výchova dětí.

Soud může při vypořádání jednomu z manželů nařídit, aby na druhého z nich převedl vlastnictví či jiné právo k věcem, ať movitým, či nemovitým. Ustanovení § 86 odst. 2 EheG pamatuje na časté situace, kdy je součástí manželského užitného majetku věc, která je ve vlastnictví třetí osoby, nikoli manželů. Pokud je manželský užitný majetek ve vlastnictví třetí osoby, může soud nařídit převod práv a povinností týkajících se těchto věcí pouze se souhlasem jejich vlastníka.

Pro společný byt, který oba manželé užívali na základě vlastnictví či jiného věcného práva svědčícího jednomu nebo oběma z nich, může soud podle § 86 EheG nařídit převod vlastnictví či jiného práva na druhého z manželů či nařídit založení závazkověprávního vztahu ve prospěch jednoho z manželů. Dále může soud bez ohledu na stanovy či smluvní úpravu nařídit, aby jeden z manželů vstoupil namísto druhého manžela do právního vztahu zakládajícího užívání bytu, nebo může jednoho z manželů z doposud společného právního vztahu vyloučit. Hrubá stavba se za společný byt nepovažuje, bylo by ale možné ji vypořádat jako manželské úspory. Zvláštní úprava je věnována vypořádání služebního bytu.

Co se týká vypořádání manželských úspor, stanoví § 89 EheG obdobný postup jako pro manželský užitný majetek. Soud je tedy oprávněn tyto majetkové hodnoty přikázat

Součástí předmětu vypořádání však nemusí být jen majetkové hodnoty, ale i určité závazky. Postup při vypořádání závazků bude záviset především na tom, jak závazek vznikl a čeho se týká. Souvisí-li závazek úzce s manželským užitným majetkem a manželskými úsporami, je nutné ho při vypořádání podle § 81 odst. 1 EheG zohlednit. Jako příklad bych uvedla situaci, kdy si manželé vzali půjčku na koupi automobilu. Od hodnoty předmětného automobilu by potom bylo pro účely vypořádání třeba odečíst hodnotu půjčky. Pokud byl závazek převzat na zajištění životních nákladů manželů a nelze ho vypořádat podle § 81 odst. 1 EheG, je nutné ho vypořádat podle zásad spravedlnosti. Dále mohou manželé nebo soud určit, kdo bude ve vnitřním vztahu za závazek odpovídat. Jedná se například o situaci, kdy si manželé společně vzali půjčku na pořízení domácího kina. Ten, komu bylo domácí kino přikázáno do vlastnictví, by měl být odpovědný za splnění závazku. V takových případech

umožňuje § 98 EheG podat soudu návrh, aby toho manžela, který je podle takovéhoto vnitřního ujednání za splacení dluhu odpovědný, soud prohlásil hlavním dlužníkem s účinky vůči třetím osobám (věřiteli).

Shrneme-li výše uvedené, zjistíme, že vypořádání podléhá určitým zásadám.

Zásada spravedlivého vypořádání. Přihlíží se k tomu, jak který z manželů přispěl k majetku tvořícímu předmět vypořádání, přičemž se za takový příspěvek výslovně považuje péče o domácnost či výchova dětí. V zásadě by měly být podíly manželů na vypořádávaném majetku stejné.

Zásada blaha dítěte. Vypořádání by mělo co nejméně narušit dosavadní způsob života dítěte, na to je třeba dbát zejména v případech vypořádání společného bytu.

Zásada respektování odluky. Vypořádání by mělo být provedeno tak, aby stav, který jím bude nastolen, nenutil bývalé manžely zůstat ve styku.

Zásada co nejmenšího zásahu. Vypořádání by nemělo působit zbytečné zásahy do dosavadních vztahů a zvyklostí účastníků.

Zásada otevřených možností. důsledky vypořádání by neměly žádného z účastníků omezovat, ale naopak by mu měly usnadnit začátek nové životní etapy.

Zásada zohlednění zavinění. V praxi soudy často přihlížejí k přáním manžela, který rozvrat manželství nezavinil.

K provedení výše uvedených zásad má soud určité instrumenty, které jsou upraveny v ustanoveních §§ 86 až 94 EheG:

1) Přikázání vlastnictví nebo jiného věcného práva či založení závazkového právního vztahu při vypořádání manželského užitného majetku podle § 86 odst. 1 EheG:
2) Přikázání majetku náležejícího do manželských úspor podle § 89 EheG.
3) Vyrovnání podle § 91 EheG. Pokud některý z manželů bez souhlasu druhého zmenšil majetek náležející do předmětu vypořádání v určité lhůtě před zánikem soužití či podáním návrhu na rozvod, je nutné to, oč se takto majetek zmenšil, do vypořádávané masy započítat. Druhému z manželů tak bude ve výsledku přikázáno tolik, co by získal, kdyby k takovémuto zmenšení majetku nikdy nedošlo.

4) Vyplacení podle § 94 EheG. Pokud nelze provést vypořádání podle výše uvedených zásad, uloží soud jednomu z manželů, aby druhému manželovi spravedlivě doplatil, oč byl ve vypořádání zkrácen.

5.3. Manželské smlouvy

Zásada oddělených majetků spočívá na dispozitivní právní úpravě. Manželé mají možnost upravit své majetkové vztahy jinak, a to pomocí manželské smlouvy, která pod sankcí neplatnosti vyžaduje formu notářského zápisu. Manželská smlouva, v orginále „Ehepakt,“[54] je v ustanovení § 1217 ABGB vymezena jako dohoda, která byla uzavřena vzhledem k manželskému svazku ohledně majetku. Jejich předmětem je zejména věno, obvěnění, jitřní dar, majetkové společenství, správa a požívání vlastního majetku, dědická posloupnost, doživotní požívání jmění určeného pro případ smrti nebo vdovský plat. Tato legální definice je však velice široká a vykládá se tak, že ne každá smlouva uzavřená mezi manžely, jejímž předmětem je majetek, musí mít povahu manželské smlouvy podle § 1217 ABGB. Za manželskou smlouvu podle výše uvedeného ustanovení lze považovat jen takovou smlouvu, která zásadně mění či nahrazuje zákonné majetkové uspořádání, tedy stav, kdy si každý z manželů ponechá svůj samostatný majetek.

Manželskou smlouvu mohou uzavřít jen snoubenci, manželé a v určitých případech i třetí osoby ve prospěch manželů. Posledně zmíněné se týká například věna.

Problematika účinnosti manželských smluv vůči třetím osobám je v rakouském právu velice kusá. Podle ustanovení § 36 UGB[55] jsou oprávnění plynoucí z manželské smlouvy pro manžela podnikatele vůči věřitelům podnikatele účinná jen za předpokladu, že je tato manželská smlouva zanesena v obchodním rejstříku. Pokud by smlouva takto zveřejněna nebyla, měly by pohledávky věřitele přednost.

V právní úpravě manželských smluv dodnes přežívají pozůstatky z dob dávno minulých, jako například věno, obvěnění, či jitřní dar. V současné době má však mezi manželskými smlouvami co do důležitosti a využívanosti nejvýznamnější postavení smlouva o majetkovém společenství, v originále „Gütergemeinschaft.“

Manželé mají tedy možnost se odchýlit od zásady oddělených majetků a založit

[54] Tento pojem je někdy překládán jako „svatební smlouva“, viz. Rouček, F., Sedláček, J., a kruh spolupracovníků, Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Reprint vydání z let 1935 – 1937, Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1998

[55] Unternehmensgesetzbuch, dRGBl. S 219/1897 ve znění poslední novely, BGBl. I Nr. 71/2009

si smlouvou majetkové společenství, které může být buď všeobecné, tj. zahrnující veškerý majetek, nebo omezené, tj. vztahující se jen na určité majetkové masy.

Rakouská teorie rozlišuje pět majetkových mas, z nichž se majetkové společenství skládá: Sondergut a Vorbehaltgut na straně muže, Sondergut a Vorbehaltsgut na straně ženy a Gesamtgut, který je jim společný – každý z manželů k němu získá podílové spoluvlastnictví. Co se týká nabývání majetku, představuje manželská smlouva pouze právní důvod (titul), způsob (modus) se řídí obecnými pravidly.

Sondergut, což by se dalo volně přeložit jako zvláštní jmění, je majetek, který se nikdy nemůže stát součástí majetkového společenství. Jedná se především o práva, která jsou úzce spojena s osobou určité fyzické osoby, a řadí se sem například nárok na výživné či účast na osobních společnostech, autorské právo a jiná nepřevoditelná práva.

Vorbehaltsgut, v překladu do češtiny vyhrazené jmění, je rovněž majetek, který do majetkového společenství nespadá. Na rozdíl od Sondergut by však do majetkového společenství zařazen být mohl, ale nestalo se tak z vůle některého z manželů. Podle § 1235 ABGB však vytvoření Vorbehaltsgut však ještě nemusí vést ke vzniku omezeného majetkového společenství.

Obě výše uvedené majetkové masy, tedy Sondergut a Vorbehaltsgut budou podléhat režimu platnému pro oddělené majetky.

Gesamtgut je označení pro souhrn majetku, který je ve společném vlastnictví manželů. Správa takového majetku podléhá úpravě podílového spoluvlastnictví, jak je vymezena v ustanoveních §§ 833 a 834 ABGB. V zásadě tedy může každý z manželů nakládat se svým ideálním podílem, což ovšem odporuje smyslu majetkového společenství. Tato právní úprava připouští situaci, že jeden z manželů zcizí svůj podíl, i když podle manželské smlouvy, tedy ve vnitřním vztahu mezi manžely, je taková dispozice vyloučena. Manželovi, který porušil ujednání manželské smlouvy, vznikne vůči druhému manželovi odpovědnost za škodu. Manžel je oprávněn nakládat (ve smyslu zcizovat, zatěžovat věcnými právy) jen se souhlasem druhého manžela. Vystupuje-li však při takovýchto úkonech manžel jako samostatný vlastník, je úkon sice platný, ale třetí osoba může vlastnictví k podílu druhého manžela nabýt pouze víře. Nabytí nemovitosti třetí osobou by však bylo kvůli nedostatku dobré víry vyloučeno, a to z důvodu vkladů do katastru nemovitostí.

Založení majetkového společenství se promítne i do oblasti odpovědnosti za závazky. Za společné závazky převzaté v souvislosti s majetkovým společenstvím odpovídají manželé jako solidární dlužníci a není-li dluh splacen řádně a včas, může se

věřitel hojit na všech majetkových masách.

Co se týká odpovědnosti za závazky převzaté jen jedním manželem, nastávají různé situace v závislosti na tom, zda si manželé založili všeobecné nebo omezené majetkové společenství. U všeobecného majetkového společenství podle § 1235 ABGB může být pohledávka věřitele uspokojena nejen ze Sondergut a Vorbehaltsgut manžela, jemuž samotnému závazek vznikl, ale odpovídá i Gesamtgut. Pro exekuci na Gesamtgut se však vyžaduje, aby exekuční titul zněl výslovně proti oběma manželům[56]. Pokud však jde o omezené majetkové společenství, odpovídá za takové závazky zadluživší se manžel jen majetkem, který spadá do jeho Sondergut a Vorbehaltsgut.

Vzhledem k výše uvedeným rizikům plynoucím z toho, že v určitých případech odpovídá jeden z manželů za závazky druhého z nich svým vlastním majetkem, se tato majetková společenství zakládají v praxi poměrně zřídka. Oblibě se těší spíše majetkové společenství pro případ smrti, které je upraveno v § 1234 ABGB jako samostatný smluvní typ. Nechají-li manželé vzniknout toto majetkové společenství, uplatňuje se během jejich života zásada oddělených majetků podle § 1237 ABGB, účinky této smlouvy se projeví až v okamžiku, kdy některý z manželů zemře. V tomto případě dojde ke splynutí majetkových mas obou manželů. Z takto vzniklého souboru majetku je třeba podle § 1235 ABGB odečíst pasiva a zjistit aktiva, která se rozdělí na dvě poloviny. Jedna polovina připadne pozůstalému manželovi a druhé se stane součástí pozůstalosti.

Majetkové společenství může zaniknout z několika důvodů. Manželé jsou oprávněni dohodnout se na jeho zrušení, dalším důvodem je smrt některého z manželů nebo prohlášení konkurzu na majetek některého z nich. Stejně jako u každého dlouhodobého závazkového vztahu je zde možnost jeho zrušení na základě výpovědi z tzv. důležitých důvodů.

V případě smrti jednoho z manželů dojde k rozdělení Gesamtgut podle podílů, to samé platí podle § 1262 ABGB i pro případ konkurzu, i když vzhledem k tomu, že se věřitel na této majetkové mase může hojit bez omezení, nezbyde tu obvykle mnoho k rozdělení. Podíl na Gesamtgut je nutné započítat na zákonný dědický podíl pozůstalého manžela, což ovšem platí jen u majetkového společenství pro případ smrti.

Majetkové společenství zaniká spolu s manželstvím, rakouské právo připouští tyto důvody zániku manželství za života manželů: Rozvod, zrušení manželství a jeho nicotnost. V těchto případech je třeba aplikovat ustanovení §§ 1263 – 1266 ABGB, ať

[56] Rozhodnutí OGH 7Ob518/56 ze dne 26. 10. 1957

už přímo, nebo analogicky. V právní praxi převládá názor, že se rozvodem manželské smlouvy ruší s účinky ex nunc[57].

Rozvádějící se manželé se buď dohodnou na rozdělení jejich společného majetku, pokud se jim však nepodaří takovou dohodu uzavřít, musí rozhodnout soud. V Rakousku se v rozvodovém právu uplatňuje princip zjišťování viny na rozpadu manželství, což se promítá i do uspořádání majetkových vztahů mezi rozvádějícími se manžely. Pokud není rozpadem manželství vinen ani jeden z nich, platí, že byla manželská smlouva zrušena. To má za následek, že každý z bývalých manželů obdrží z majetkové masy to, co do ní vnesl, včetně toho, oč se v manželství tento majetek zvětšil. Pokud však jeden z manželů nese na rozvratu manželství vinu, má druhý z nich možnost volby postupu při vypořádání. V podstatě může dojít ke dvěma základním situacím, a to buď ke zrušení manželské smlouvy nebo se postupuje jako v případě smrti. Pokud se manžel rozhodne pro variantu postupu jako v případě smrti, dělí se majetek v zásadě na dva stejné podíly.

6. Závěr

Na první pohled by se mohlo zdát, že přístupy českého a rakouského práva k úpravě majetkových vztahů mezi manžely jsou od sebe tak odlišné, že nemají téměř nic společného. Na české straně stojí společné jmění ex lege, v zákonem stanoveném rozsahu, na straně rakouské naopak uzavření manželství k žádnému výraznému majetkovému společenství nevede, manželé v zásadě ani neodpovídají za závazky druhého z nich.

Při bližším pohledu však zjistíme, že oba právní řády majetkové uspořádání v manželství řeší do jisté míry dispozitivně. Jak v České republice, tak v Rakousku se tedy lze určitým způsobem ze zákonem nastoleného stavu vyvázat a smluvně majetkové vztahy mezi manžely modifikovat. V Rakousku mají tedy manželé možnost pomocí manželské smlouvy, která vyžaduje formu notářského zápisu, založit majetkové společenství, jehož rozsah si sami určí. Jelikož je však takové společenství spojeno i s odpovědností za závazky druhého manžela, přistupují rakouské manželské páry k tomuto řešení jen velice opatrně a upřednostňují tzv. omezené majetkové společenství

[57] Kerschner, F., Bürgerliches Recht V Familienrecht., 3., aktualisierte und erweiterte Auflage, Wien: SpringerWienNewYork, 2008, s. 60.

nebo majetkové společenství pro případ smrti. V České republice umožnil zákonodárce manželům smluvně modifikovat jak rozsah zákonného společného jmění, tak i dobu jeho vzniku. Úplně vyloučit existenci společného jmění však za současného právního stavu nelze, návrh nového občanského zákoníku však počítá i s režimem oddělených majetků.

S trochou nadsázky by se dalo říci, že mají manželské páry v obou zemích téměř stejné možnosti, jak své majetkové vztahy upravit, liší se však způsob, jak toho dosáhnout. Dokonce i zásady uplatňující se při vypořádání majetku, který je manželům společný, jsou v obou právních řádech velice podobné.

Domnívám se, že není možné jednoznačně prohlásit, že ta která právní úprava je „lepší" nebo „horší". Něco však může napovědět pohled do české notářské praxe, která v posledních letech zaznamenává rostoucí zájem o uzavírání manželských smluv za účelem zúžení společného jmění, a naopak skutečnost, že v Rakousku se zakládání majetkového společenství netěší žádné masové oblibě. Praktický význam manželských smluv ochabuje, běžněji se vyskytují snad jen v souvislosti s venkovským hospodařením. Statistiky však bohužel chybí[58].

Zajímavý je také psychologický aspekt uza vírání manželských smluv. Zatímco při rakouské zákonné zásadě oddělených majetků může být smlouva vedoucí k založení majetkového společenství brána jako gesto důvěry v manželský svazek, v České republice může být naopak snaha jednoho manžela omezit zákonem nastolené majetkové společenství chápána druhým partnerem negativně. Na druhou stranu považuji za opodstatněný záměr českého zákonodárce utužit manželství po ekonomické stránce a vyrovnat tak případné rozdíly mezi manžely a ulehčit tak postavení toho z nich, který namísto výdělečné činnosti pečuje o domácnost a děti.

Ať už se však právní úprava vydá jakýmkoli směrem, je třeba pamatovat na to, že instituty manželského majetkového práva jsou úzce provázány s jinými oblastmi práva. Případné změny by se tedy patrně neobešly bez zásahu např. do práva dědického, bytového a patrně i výživného. Nakolik je právní úprava vyhovující však většinou ukáže až čas.

[58] Barta, Heinz:Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken / Heinz Barta. – Wien: WUV-Univ.-Verl., 2004, s. 978.

Seznam zkratek

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
BSM	bezpodílové spoluvlastnictví manželů
EheG	Gesetz zur Reinhaltung des Rechts der Eheschließung und der Ehescheidung
NotaktsG	Notariatsaktsgesetz
NS	Nejvyšší soud
OGH	Oberstes Gerichtshof
OZ	občanský zákoník
o.z.o.	obecný zákoník občanský
SJM	společné jmění manželů
UGB	Unternehmensgesetzbuch
ZoR	zákon o rodině
ZSM	zákonné společenství majetkové

Seznam použité literatury

Knihy

- Bürgerliches Recht V – Familienrecht, Ferdinand Kerschner, 3. Auflage, Springer – Wien – New York, Wien, 2008
- Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Zpracovali a uspořádali Dr. František Rouček a Dr. Jaromír Sedláček a kruh spolupracovníků. Praha 1935-1937 Codex Bohemia s.r.o. 1998 Praha Díly I a V.
- Občanské právo hmotné I, Marta Knappová, Jiří Švestka, Jan Dvořák, 4., aktualizované a dop. vydání, Praha, Aspi, 2005

- Občanský zákoník I Komentář §1-459, prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc, JUDr. Jiří Spáčil, CSc., JUDr. Marta Škárová, JUDr. Milan Hulmák, Ph.D. a kolektiv 2. vydání 2009 C.H. Beck
- Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manžely. Sestavil Jan Šarman, Praha, Aspi, 2006
- Společné jmění manželů, JUDr. Jaroslav Bičovský, CSc , JUDr. Milan Holub, CSc., JUDr. Milan Pokorný, CSc , 2. vydání Linde, Praha, 2009.
- Společné jmění manželů a podnikání , Silvie Štěpánová, Computerpress a.s., Brno, 2006
- Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře, Jan Dvořák, Jiří Spáčil, 2. rozšířené vydání , Praha, Aspi , 2007
- Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken, Heinz Barta, WUV-Univ.-Verl.,Wien, 2004,

Články

- K právní odpovědnosti za závazky druhého manžela. Dvořák, J., Winterová, A, Právní praxe, 1999, č. 9.
- Zánik a vypořádání společného jmění manželů, JUDr. Jiří Spáčil, CSc., Rodina a právo č. 1/2009
- Zavedení evidence manželských smluv od 1.7. 2009, Mgr. Andrea Krásná, Rodina a právo č.7/2009

Judikatura

Rozhodnutí NS 30Cdo 1803/2000 ze dne 26.9. 2000
- Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 798/ 2004 ze dne 7. 3. 2005
- Rozsudek NS 22 Cdo 2615/ 2004 ze dne 19.6. 2005
- Usnesení NS sp. zn. 32 Odo 1082/2003 ze dne 25. 11. 2004
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 10 Ca 196/99 ze dne 23. 7. 1999
- Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 5.3.1997, sp. zn. 35 Ca 52/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2088/ 2000 ze dne 22. 6. 2001
- Rozsudek NS 22 Cdo 2615/2004 ze dne 19.9.2005
- Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 1119/2005 ze dne 20.6. 2005
- Usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 2216/2004 ze dne 21. 12. 2004
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 6. 1996, sp. zn. II. ÚS 219/95
- Rozhodnutí OGH 7Ob518/56 ze dne 26. 10. 195

Právní předpisy

- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 513/ 1993 Sb., obchodní zákoník
- zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
- zákon č. 99/ 1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 72/ 1994 Sb., o vlastnictví bytů
- zákon č. 344/ 1992 Sb., katastrální zákon
- zákon č. 403/ 1990 Sb. o zmírnění následků některých majetkových křivd
- zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon

- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, JGS 1811/946
- Gesetz zur Reinhaltung des Rechts der Eheschließung und der Ehescheidung, RGBI 1938/807
- Notariatsaktsgesetz RGBl. Nr. 75/1871
- Unternehmensgesetzbuch, dRGBl. S 219/1897

Ostatní

- Přednášky Prof. Dr. Brigitty Jud z Universität Wien, http://zivilrecht.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/inst_zivilr/Jud/Jud/VO_Familienrecht/Familienrecht_2009/FDS-II.pdf
- http://de.wikipedia.org/wiki/Verm%C3%A4chtnis
- http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_aus_cs.htm#3.b)
- http://www.psp.cz/archiv2/1948ns/stenprot/037schuz/s037002.htm
- http://www.hlubocky.info/clanky/pravo/vznik-prvni-ceskoslovenske-republiky-a-pravo

Zusammenfassung

Diese Arbeit beschäftigt sich mit Vermögensverhältnissen zwischen Ehegatten im tschechischen und österreichischen Recht. Obwohl beide Regelungen zum Teil gemeinsame historische Entwicklung gehabt haben, bestehen sie heute auf ganz unterschiedlichen Grundsätzen.

Im Hinblick auf den Entwurf des neuen tschechischen bürgerlichen Gesetzbuches, das sich vom ABGB inspirieren lässt, versucht diese Arbeit die Grundrisse beider Regelungen zu vergleichen und zeigen wie die Ehegüterrechte geregelt werden können.

Im Ehegüterrecht gibt es verschiedene Systeme:

- Gütertrennung
- Gütergemeinschaft
- Zugewinngemeinschaft

Die tschechische Regelung sieht als gesetzlichen Güterstand (dh: dieser gilt auch ohne Vereinbarung zwischen den Gatten) die beschränkte Gütergemeinschaft vor. Diese Gütergemeinschaft („společné jmění manželů“) umfasst nicht nur Aktiva, sondern auch Pasiva, die ein Ehegatte oder beide während der Ehe erworben haben. Jeder Ehegatte ist Miteigentümer an allen Vermögensobjekten die sich in der Gütergemeinschaft befinden. Manche Vermögenswerte sind von der Gütergemeinschaft von Gesetzes wegen ausgeschlossen und diese bilden sg. Vorbehaltsgut („výlučný majetek“).

In der Ehe gibt es drei Vermögensmassen, und zwar Vorbehaltsgut der Frau, Vorbehaltsgut des Mannes und ihre Gütergemeinschaft. Für die Schulden eines Ehegatten haftet sein Vorbehaltsgut als auch die Gütergemeinschaft. Für die Schulden, die zu der Gütergemeinschaft gehören, haften alle drei Vermögensmassen. Die gesetzliche Gütergemeinschaft kann durch einen notariatsaktspflichtigen Vertrag oder durch gerichtliche Entscheidung abbedungen werden.

Dementgegen sieht das ABGB als gesetzlichen Güterstand die Gütertrennung vor, überlässt es aber den Ehegatten, sich durch Ehepakt, auf ein anderes System zu einigen. Ein Ehepakt ist ein Vertrag, mit dem die Gatten bei oder nach der

Eheschließung eine umfassende Regelung der wirtschaftlichen Seite der Ehe bezwecken (zB Versorgungsfragen oder Vereinbarungen, was zu gelten hat, wenn es zur Auflösung der Ehe kommt). Ehepakte müssen also zumindest weitgehend den gesetzlichen Vermögensstand ersetzen (hier ergeben sich oft Abgrenzungsfragen) Die praktische Bedeutung der Ehepakte ist zurückgegangen.

Das System der Gütertrennung sieht vor, dass jeder Ehegatte Eigentümer des von ihm in die Ehe eingebrachten und während der Ehe erworbenen Vermögens bleibt (§ 1237 ABGB). Jeder Gatte verwaltet und nützt sein Gut selbständig und haftet nur für eigene Schulden. Die gesetzliche Zugewinngemeinschaft der §§ 81 ff EheG gilt nur im Fall der Auflösung der Ehe.

Die Gütergemeinschaft (§§ 1233–1236 ABGB) wird durch Ehepakt, für den die Form eines Notariatsakts notwendig ist, begründet. Sie kann das ganze gegenwärtige undkünftige Vermögen oder nur bestimmte Teile – zB die gesamte Fahrnis – betreffen. Im Zweifel wird die Beschränkung auf das gegenwärtige Vermögen rechtlich vermutet (§ 1233 ABGB). – Bei der Gütergemeinschaft unter Lebenden ist jeder Gatte Miteigentümer an allen Vermögensobjekten. Bei der Gütergemeinschaft auf den Todesfall besteht während der Ehe Gütertrennung und erst beim Tod eines Gatten wird dessen Vermögen geteilt; eine Hälfte fällt an den überlebenden Gatten, die andere in den Nachlass (§§ 1234, 1235 ABGB).[59]

Die Arbeit besteht aus 6 Kapiteln. Im ersten Kapitel wird eine allgemeine Einführung gegeben. Das zweite Kapitel hat zum Inhalt historische Entwicklung der Problematik im tschechischen Recht, wobei zeigt sich, dass die voraussichtliche tschechische Regelung zurück zu den Traditionen des ABGB kommt. Während dritte und vierte Kapitel sich mit den Grundrissen der tschechischen Regelung der Ehegüterrechte befassen, ist das fünfte Kapitel der österreichischen Regelung gewidmet.

Es zeigt sich, dass beide Regelungen geben dem Ehepaar fast gleiche Möglichkeiten wie sie ihre Vermögensverhältnisse organisieren. Nur Art und Weise wie sie es erreichen können sind ganz unterschiedlich. Mehr und mehr Ehepaare schließen in Tschechien Ehepakte um ihre Gütergemeinschaft zu beschränken.

[59] Barta, Heinz:Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken / Heinz Barta. – Wien: WUV-Univ.-Verl., 2004, s. 978.

Název diplomové práce v anglickém jazyce a seznam klíčových slov a jejich překlad do anglického jazyka pro účely databáze archivovaných prací

Název diplomové práce v anglickém jazyce:

The property relation between spouses (comparison of Czech and Austrian legal regulation)

Seznam klíčových slov:

Společné jmění manželů	Community property
Rakousko	Austria
Manželská smlouva	Martial agreement